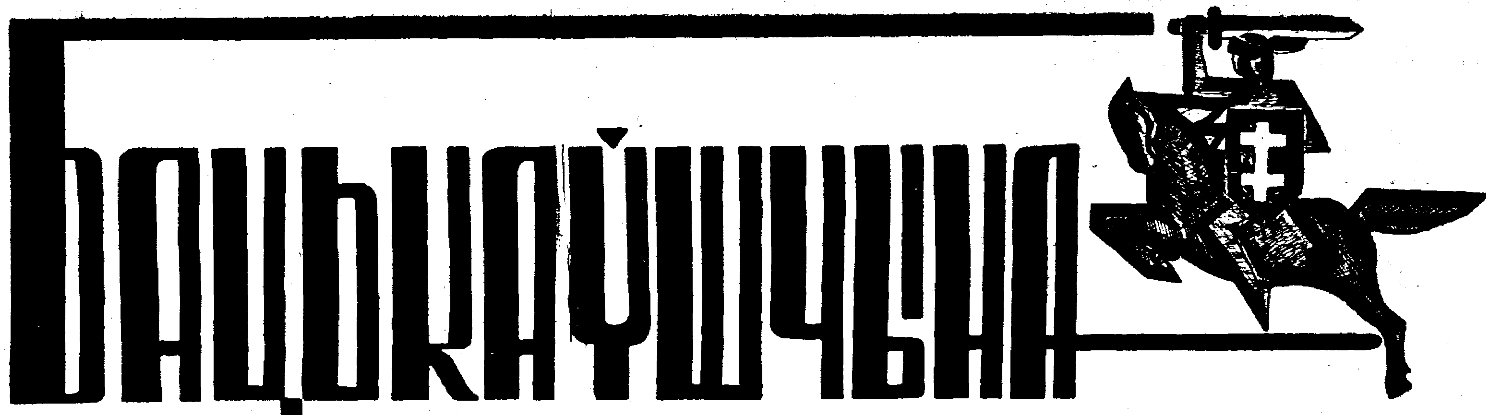

ОРГАН БЕЛАРУСКАИ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "BACKAUSCYNA" ("FATHERLAND")
Authorized by EUCOM Hqs Civil Affairs Division, 1. January 1951, Nr. UNDP 225
Responsible Publisher: Wladimir BORTNIK
Printing Office: Buchdruckerei der Apostolischen Visitatur, München 8, Rosenheimer Straße 46a. — Telefon-Nr. 45 81 43
Circulation: 3500 copies. Sponsor: IRO
Post Adress: "Backauscyna", München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III
Die Administration der Weißruthenischen Zeitung „BACKAUSCYNA"
München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III

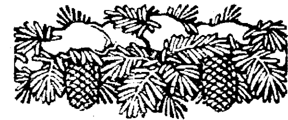
ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND" | LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

№ 1-2 (80-81) Панядзелак, 7 студзеня 1952 г. ГОД ВЫДАНЬНЯ 6

Усіх праваслаўных Беларусаў паздраўляем із Сьвятамі Нараджэньня Хрыста

БОЖАЙ МІЛАСЬЦЮ

Сьвяшчэнны Сабор Япіскапаў Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы на Чужыне

Да ўсечэснога Духавенства, прэпадобнага Манашаства й усіх багалюбівых вернікаў нашых

«І сказаў ім ангел: ня бойцеся! бо я вам абвяшчаю вялікую радасьць, што будзе ўсім людзям: бо цяпер нарадзіўся ў Віфлееме Спасіцель, каторы ёсьць Хрыстос Гасподзь».

(Лк. 2, 10—11).

УЛЮБЛЕНЫЯ ДЗЕЦІ НАШЫ!

Гэтак сьв. Евангелісты Лука перадае нам цудоўныя словы ангела, што Хрыстос — НАРАДЗІЎСЯ! Хрыстос, Сын Божы, прыйшоў да нас, каб пацешыць нашы змучаныя сэрцы, выратаваць нас ад бяды грахоўнае, даць надзею на перамогу над злом і няпраўдаю, падняць нас да неба.

Дзіва дзіўнае сталася на сьвеце: Сын Айца нашага Нябеснага «панізіў сябе Самога, прыняўшы абраз раба, стаўся на падабенства людзей і здаўшыся выглядам, як чалавек» (філ. 2, 7), знайшоў месца для Свайго Нараджэньня ў — верцепе! Але й тут Ён — Валадар сусьвету не знайшоў супакою, бо скора Праведны Іосіф папярэджаны ангелам «устаў уначы, узяў Дзіцятка й Матку Яго і пайшоў у Егіпет» (Мац. 2, 14). Так вось Сын Божы ўжо ад Свайго Нараджэньня ў Віфлеемскім верцепе і аж да Галгофы Свае уступіў на Крыжэвую дарогу, бо толькі такім чынам, шляхам цярпеньняў, Ён мог выкупіць нас ад нашага першароднага грэху, прымірыць нас з Богам і ўстанавіць Царства Божае на зямлі, як і кажа Пісьмо Сьвятое: «Бо няма іншага імя пад небам, дадзенага людзям, якім-бы нам спасьціся» (Дз. 4, 12).

Таму Хрыстос, Спасіцель наш, такі блізкі й такі любы нам, таму да Яго заўсёды й усюды й зьвяртаемся мы ў бедах і радасьцях нашых! Таму асабліва сяньня душа наша, зачараваная сьвятлом Віфлеемскай Зоркі, нявымоўна хваліцца й разам з ангеламі сьвятымі радасна сьпявае: «Слава на вышынах Богу й на зямлі мір сярод людзей добрай волі» (Лк. 2, 14). Бо нявымоўны чар і нязвычайную сілу гэтага вялікага сьвята адчуваем ня толькі мы, але й уся прырода, чакаючы прыходу Тварца свайго.

У гэты слаўны, вялікі мамэнт Нараджэньня Яго ўсякае тварэньне жадае прынесьці Яму нейкі свой найлепшы дар, падобна тым Валхвом, прынёсшым Яму золата, ладан і сьміру. Наш пабожны Беларускі Народ ужо здавен даўна ведае, што зьяўляецца найбольшым дарам для Яго, гэта — пабожнасьць, чысьціня душы й сэрца і — брацкая любоў. Таму ў гэты сьвяты Калядны вечар у дамох нашых дзядоў і бацькоў панаваў мір Божы, радасьць нязвычайная й шчырая ўзаемная ўсёвыбачаючая любоў. Кажны сяпяшаўся да свае хаткі, каб разам з роднымі й блізкімі пераджыць вялікую насладу чароўнага сьвятла Віфлеемскае Зоркі, збаўленае для нас Ласкі Божае, за супольным сталом з пахучым сенам — праваслаўна ясьляў Нованароджанага Дзіцятка Божага.

Любыя дзеці нашы! Шмат, шмат тысячаў вас — сыноў і дачок слаўнага й многапакутнага Народу нашага расьсеяна па сьвеце, шмат тысячаў і мільёнаў мучыцца на крыжовай дарозе сваей. Няхай-жа гэты сьвяты Калядны вечар духова злучыць і аб'яднае вас у вадну дружную багалюбівую сямейку ў надзеі на скоры канец цярпеньняў нашых. Наша Сьвятая Беларуская Праваслаўная Царква, як супольная маці наша, сваім цяплом і Духам Божым няхай узмацніе й пацяшае вас, бо Яна пераховывае тое Сонца Ласкі, Сілы й Праўды Божае, што для ўсяго сьвету зазьзяла з Нараджэньнем Хрыста, Бога нашага.

Прынясем-жа ўсе Яму ў дар поўныя ўзаемнае любові сэрцы нашы і аднача сна запэўненьне, што ніякія цяжкасьці й беды ня зломяць нашае Веры, Любові й Надзеі ў Яго Міласэрдзе й Ласку да нас, выпаўняючы запавет Яго: «Любеце адзін аднаго, як Я палюбіў вас, так і вы любеце адзін аднаго» (10. 13, 3). Будзьце ўдзячныя ўсім тым народам, якія падобна міласэрнаму Самарытаніну падалі руку дапамогі вам.

Узмацняйце й любеце сьв. Родную Царкву нашу, якая заўсёды была апораю й крыніцаю сілы Народу нашага. Малецеся за Яе, за ўсіх тых братоў і сёстраў нашых, што ў няволі цяжкой церпяць за ўвесь наш шматпакутны Народ Беларускі. А «Бог міру неўзабаве скрышыць шатана пад нагамі вашымі» (Рым. 16, 20) і паможа вам перанесьці ўсе вашы мукі й цярпеньні на шляху да нашае слаўнае й вольнае Радзімы.

З цьвёрдай Верай у Міласэрдзе Божае, з непарушнай Надзеяй на Ласку Яго і з палымянай Любоўю да Яго, вітаем вас, усечэсныя Айцы й улюбленыя Браты й Сестры зь вялікім Сьвятам РАСТВА ХРЫСТОВАГА і з надыходзячым НОВЫМ ГОДАМ. Будзем маліць Яго, Нованароджанага Хрыста, Бога нашага, каб Ён быў міласьціў да нас — памог нам славіць Яго Нараджэньне ў наступным Годзе ў нашай любай і вольнай Беларусі.

Пасылаем вам нашае Архіпастырскае Багаславеньне. Узмацняйце й паглыбляйце Веру ў Хрыста ў сэрцах вашых, бо: «Бог нам прыпынак і сіла, магутная ў бядзе ўспамога» (Пс. 45, 2). Яго Зорка Віфлеемская прывядзе нас да шчасьця й радасьці тут на зямлі і вечнага блажэнства на Небе.

Блэгадаць Госпада нашага Ісуса Хрыста і Любоў Бога і Айца і прычасьце Сьвятога Духа няхай будзе з усімі вамі. АМІНЬ.

Сьмірэнны Архіяпіскап Сяргей
Галава Сьвяшчэннага Сабору Япіскапаў Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы
Сьмірэнны Япіскап Васіль
Сакратар Сьвяшчэннага Сабору Япіскапаў БАПЦ на Чужыне

Дана Року Божага 1951
месяца сьнежня
Аўстралія—Амэрыка.

Дарагія Браты і Сёстры ў Хрысьце!

Мала якія словы з сьвятога Евангельля так глыбока ўрыліся ў памяць нашу, як словы анельскага абвешчэньня радаснай і вякамі чаканай навіны Нараджэньня Хрыстовага.

Ужо амаль дзьве тысячы гадоў успрыймае год у год Калядняе Пасланьне Неба

і Песьню Віфліемскую; што раз болей тэхнічных сродкаў прымяняе яно для забразаваньня яшчэ жывучай сымболікі сьвята, аданчасна, што раз болей трацячы водгук сэрца, зразумленьне зместу і веру ў гэтае Пасланньне і цуд Віфліемскае Зоркі.

Абвесіўшы месты нэонамі, абставіўшы клюбы і памешканьні модэрнымі апаратамі, каб дзеіць на змыслы, тым шчыльней зачыніла людзтва свае сэрцы, тым болей пачало губіць яно пазытыўны прымітывізм і прасьціню чыстай веры, якая характэрызуе так ярка адчуваньні дзіцяці. У апошнім ляжыць адказ на нашае, ціха і голасна стаўлянае пытаньне: чаму мы дарослыя людзі ня зможам перажываць Калядаў так, як перажывалі некалі.

У пагоні за славай на зямлі, згубілі мы з вока і з думак нашых славу Божыю на вышынях!

Ужо на зямлі амаль няма людзей, якія-б радзіліся, вырасьлі і пражылі свой век у міры і супакоі бяз вайны. Бальшыня з нас перажыла ўжо дзьве вайны сусьветныя, а цяпер узгадоўваецца новае пакаленьне, каторае яшчэ не зазнала ані дня міру; яно радзілася і расьце ў ваенных абставінах, пад сталай пагрозай новай сусьветнай катастрофы. — Ціж гэта такі сьвет людзей добрае волі?

Усемагутны Бог-Айцец паслаў нам свайго улюбленнага Сына не як магутнага караля, ці неўстрашонага рыцара, а як нованароджанага ў бядзе чалавека з усімі ягонымі патрэбамі і прыкметамі, даючы праз Яго ўсім людзям вобразную навуку і доказ, як жыць і спаўняць Запаветы Божыя.

Праз учалавечаньне Сына свайго Бог вучыць людзей аб іх вартасьці, а праз асабовасьць Хрыста ўстанаўляе Бог ізноў, створаны Ім на пачатку паводле Божага падабенства, вобраз чалавека, які ў міжчасе быў скрыўлены грахамі людзтва. Сілай народжаньня Сына Божага як чалавека, стаўся кожны чалавек дзіцяцям Бога, Хрыстовым братам і суродзічам. Таямніца Учалавечаньня Сына Божага мае ў сабе сяньня тую самую збаўчую сілу, як і перад амаль 2000 гадамі, калі Ангел абвесьціў пастушкам навіну Народжаньня Збавіцеля.

Ад павагі людзей, з якою яны ў штодзённым жыцьці адносяцца да этычных вымаганьняў пастаўленных Тайнай Учалавечаньня Сына Божага, залежыць сіла яе зьместу для іх самых.

У трох словах, паводле Евангельля Іоанна (I, 14): «Слова сталася целам», бачыць Дастаеўскі адзіную сілу жыцёвую і ратунак для людзтва згубіўшага веру і дарогу.

Бог ёсьць пачатак і канец, Хрыстос — гэта дарога ясна вызначаная прыкладам жыцьця, працы, цярпеньня і перамогі, дарога асьветляная сьв. Евангельлям і прыказаньнямі Божымі.

Каляды, сьвята Народжаньня Хрыста, ня сьмеюць быць толькі настраёвай паэзіяй, толькі абрамаваньнем штодзённага жыцьця, а маюць яны стацца духовай зьменай у сьвятле радаснага Пасланьня, якога праменьні пранікаюць аж да сэрца чалавека. Хто ў сэрцы сваім сапраўдна адчуе праменьні Віфліемскай Зоркі, той адчуе таксама цяпло міру, Багаславенства і сілу другога сьвету, той зразумее змест, яшчэ ніводнай сучаснай мовай дакладна не выслаўлянага анельскага хору з Віфліему: «Слава на вышынях Богу і на зямлі мір сярод людзей добрае волі».

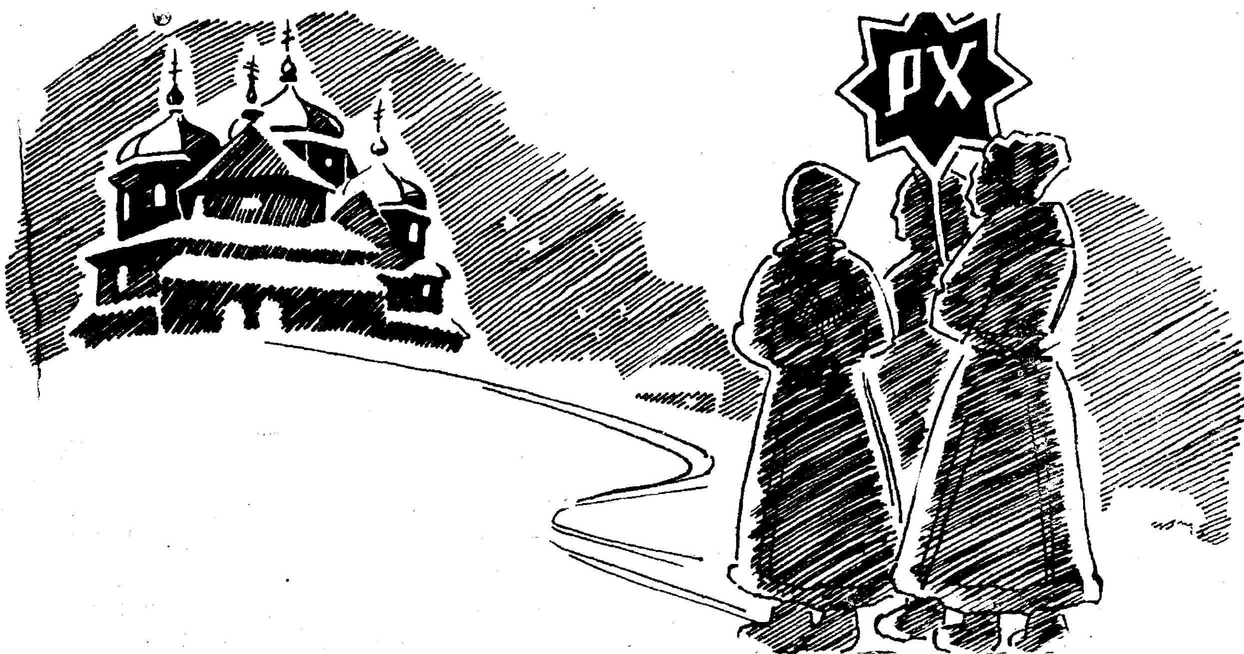
Аднак ня хопіць, каб мы толькі бачылі і ўспрыймалі сьвятло Каляднага Пасланьня Неба. Яно жадае ад нас, каб мы гэтае сьвятло несьлі і ўрэшце былі самі сьвятлом, г. зн. каб былі: чыстымі, праўдалюбнымі справядлівымі, ціхімі, поўнымі любові і міласэрдзя. Такую форму жыцьця даў ужо сьпелы Хрыстос у сваёй горнай пропаведзі.

Няхай нябеснае сьвятло Калядняе Містэрыі пранікае ў сэрцы усіх людзей ня гледзячы на межы і цэнзуры, на розьніцы расавыя і нацыянальныя; няхай яно злучыць усіх у вялікую Хрыстовую Сям'ю, у якой яны запраўды весела правядуць Каляднія Сьвяты пяючы славу Богу на вышынях і славу Нованароджанаму Ісусу Хрысту.

Такіх сьвятаў Народжаньня Хрыстовага жадаю Вам ўсім ад цэлага сэрца!

Ваш брат у Хрысьце

а. Аўген Смаршчок

Дэмакратычная камэдыя або яшчэ аб народным галасаваньні

Расейскія палітычныя партыі, што намагаюцца змантаваць СОНР, і ўцягнуць у яго нацыянальныя прадстаўніцтвы нерасейскіх народаў, абяцаючы ім, на аснове ўсенароднага галасаваньня плебісцыту, дзяржаўную незалежнасьць і аддзяленьне ад Расеі. Факт, што гэтыя народы абвесьцілі і аднавілі свае сувэрэнныя дзяржавы ў 1917-18 г.г., якія потым не шляхам плебісцыту, але пераважаю фізычнае сілы былі ўзнноў уключаныя ў склад расейскай турмы народаў — СССР, ня мае для расейскіх палітыкаў ніякага значэньня. Адзінай крытэрыяй для іх ў будучым ў развязаньні нацыянальнае праблемы падсавецкіх народаў — можа быць толькі народнае галасаваньне, праведзенае усім насельніцтвам бяз розніцы нацыянальнасьці на тэрыторыях існуючых сяньня саюзных рэспублікаў СССР.

Пры гэтым людзям, мала зарыентаваным у спэцыфічным палажэньні нерасейскіх народаў СССР, сугэруецца расейцамі думка, што такая пастаноўка справы зьяўляецца адзіна правільнай: яна быццам ані чуць не пярэчыць прынцыпам дэмакратызму, бо-ж сам народ мае свабодна выявіць сваю волю аб сваім будучым лёсе, выключае ўсякія імпэрыялістычныя пасяганьні расейцаў на нерасейскія народы, бо-ж расейцы ушануюць гэтую народную волю, а таксама нічым ня крыўдзяць нерасейскіх народаў, якія змогуць стварыць собскія дзяржавы й адлучыцца ад Расеі, калі толькі самі гэтага захочуць. І трэба згадзіцца, што на жаль, ня толькі звычайныя людзі Захаду, але нават і многія заходнія палітыкі прыймаюць такую прапанову расейцаў сурёзна, ня могучы зразумець у сваей заходней мэнтальнасьці яе запраўднага значэньня, ня могучы ўявіць сабе, што пад гэтымі, здавалася-б, шчырымі славамі хаваецца той жа самы расейскі імпэрыялістычны зьмест.

Ужо сам факт, што расейскія эміграцыйныя палітыкі ня могуць укрыць сваей ненавісьці да ўсіх нацыянальных прадстаўніцтваў нерасейскіх народаў, якія адкідаюць гэную канцэпцыю народнага плебісцыту, дамагаючыся аўтаматычнага вызнаньня абвешчаных імі іхных сувэрэнных дзяржаваў у 1917—18 г.г., пагардліва іх абзываючы «сэпаратыстымі», «нацыянал-шавіністымі» і «фашыстымі», мае сваю нядвузначную вымову. Згэтага вынікае, што тыя, якія заджаюцца на расейскую канцэпцыю народнага галасаваньня, ужо не зьяўляюцца ані «самастойнікамі», ані «сэпаратыстымі», ані «нацыянал-шавіністымі» ці «фашыстымі», ня можа тады быць больш шчырага прызнаньня з боку расейцаў, што прапанаване імі народнае галасаваньне, зьяўляецца ня чым іншым, як толькі хітрым прапагандовым блефам, каб змыліць апінію Захаду й ашукаць нерасейскія народы.

І трэба прызнаць расейцам дастаткова палітычнага спрыту й гіпакрызыі, каб дэмакратычны лёзунг самавызначэньня народаў і пашанаваньня іхняга свабоднага волявыяўленьня выкарыстаць для падмацаваньня іхняй імпэрыялістычнай пазыцыі. Мы прадстаўнікі паняволеных бальшавізмам народаў мусім адкрыта прызнацца, што каліб, прыкладам, мы згадзіліся на прапанаванае расейцамі народнае галасаваньне мы вельмі лёгка маглі-б праіграць і што расейцы маюць вялікія шансы якго выйграць для далейшага захаваньня «адзінай і недзялімай». Гэтае галасаваньне мы маглі-б прайграць не таму, што беларускі народ быццам ня хоча, як цьвердзяць расейцы, сваей дзяржаўнай незалежнасьці, што ён быццам жадае і надалей аставацца пад «апекаю» свайго «старэйшага расейскага брата», але маглі-б яго прайграць толькі дзякуючы тэй сытуацыі на бацькаўшчыне, якую стварыў нам расейскі бальшавізм. Гэтая сытуацыя зусім спэцыфічная, якая не знаходзіць ніякай аналёгіі ў вольным дэмакратычным сьвеце. Гэта усё расейцы вельмі добра зразумелі і таму намагаюцца сабраць у будучыні багаты ураджай з таго, што крывавай рукой засеіў Сталін.

Але прыгледзімся канкрэтна да гэтай, створанай прымусова, сытуацыі на бацькаўшчыне і адцемім, які ўплыў магла-б яна мець на ход і вынікі прапанаванага расейцамі «свабоднага волявыяўленьня» народаў.

1. Паводле расейскае канцэпцыі, паданай да ведама ў іхняй прэсе, пасьля перамогі над бальшавізмам у будучай вайне на ўсей тэрыторыі сяньняшняга Савецкага Саюзу спачатку была-б устаноўленая цэнтральная тымчасовая вярхоўная ўлада ў Маскве, якая мела-б за заданьне правесьці народнае галасаваньне на тэрыторыях сяньняшніх саюзных рэспублік аб тым, ці насельніцтва гэтых тэрыторыяў жадае аддзяліцца ад Расеі ў форме незалежнае дзяржавы ці астацца й на далей у ейным складзе. Ня трэба й даказваць, што дамінуючае становішча ў ворганах гэтае цэнтральнае часовае ўлады мелі-б расейцы й голас гэны быў-бы рашаючым. Таксама няма патрэбы мець найменшых ілюзыяў аб тым, што расейцы не захацелі-б выкарыстаць свайго упрывілеяванага становішча не на карысьць, а толькі на шкоду нерасейскіх народаў.

Сяньняшнія запэўненьні расейскіх паліттычных колаў, што ў васнову усякіх будучых нацыянальных спораў і непаразумленьняў будуць паложаныя прынцыпы свабоднага волявыяўленьня народаў, якія будуць заўсёды імі рэспэктаваныя, для нас ня могуць мець ніякага значэньня. Мы маем ня мала прыкладаў, што палітыка, а ў тым ліку й палітыка дэмакратычнага Захаду, часта, дзеля чыста каньнюнктурных мэтаў, больш лічыцца з дакананымі антыдэмакратычнымі фактамі, чымся з самымі прынцыпамі дэмакратызму. Дзеля ілюстрацыі возьмем прыклад для нас найбліжэйшы. Пасьля першай сусветнай вайны беларуская Вільня разам з часткаю акружаючае яе тэрыторыі была прызнаная, ня гледзячы на польскія пратэсты летувіскай рэспубліцэ. Палякі з гэтым не хацелі пагадзіцца, але афіцыяльная польская армія не магла пайсьці на Вільню, і гэтым самым зламаць сілай міжнародныя пастановы. Але палякі знайшлі выхад: заімправізавалі «бунт» ген. Жэлігоўскага, які быццам на собскую руку заняў Вільню, устанавіў г. зв. «Сярэднюю Літву», правёў выбары ў г. зв. «Віленскі Сойм», якія былі поўнасьцю збайкатаваныя беларусамі, летувісамі й навет жыдамі. Вось-жа гэты сойм, зложаны з адных палякаў вынес аднагалосную пастанову аб прылучэньні «Сярэдняй Літвы» да Польшчы, пасьля чаго ня толькі ня было ніякіх істотных пратэстаў з боку Захаду, ня толькі не паўсталі для Польшчы ніякія дыпляматычныя камплікацыі але навет Рада Амбасадараў у Варшаве шляхам вызнаньня дакананага новых граніцаў польскае рэспублікі, узаконіла гэты гвалт. Дык якая-ж гарантыя, што заходні сьвет, які сяньня зьяўляецца ані чуць ня больш дэмакратычным, чымсьці пасьля першай сусьветнай вайны, ня пойдзе на лініі вызнаньня дакананых фактаў?

А што такія дакананыя факты пры такой сытуацыі напэўна мелі-б месца, вымоўна гаворыць тое, што расейцы, хаця й вызнаюць на словах парвы нерасейскіх народаў на гэтую дзяржаўную незалежнасьць шляхам народнага выяўленьня, самі адкрыта выступаюць супраць распадзелу расейскае імпэрыі. Найбольш вымоўна аб гэтым гаворыць «Рэзалюцыя пяці расейскіх арганізацыяў у нацыянальным пытаньні», прынятая імі 19 жніўня 1951 г. на Штутгардскай канфэрэнцыі. У гэтай рэзалюцыі, выказаўшы шкоднасьць раздробленьня Расеі народаў, закладчыкі СОНР у заяўляюць: «Адзіна правільным і адзіна адказваючым інтарэсам усіх, бяз выключэньня народаў Расеі, на думку нарады, зьяўляецца не раздробленьне, а захаваньне адзінства сямі свабодных народаў Расеі, пабудаванай на аснове фэдэрацыі й культурна-нацыянальнай аўтаноміі».

Дык ясна, што расейцы, карыстаючыся дамінуючым становішчам у выканаўчых ворганах тымчасовай цэнтральнай улады, пэўне-ж ня будуць дзеіць на карысьць «раздробленьня Расіі» й супраць «захаваньня адзінства сям'і свабодных народаў Расеі». Тое, што прапанаваны расейцамі народнае галасаваньне мае праводзіцца пад наглядам Задзіночаных Нацыяў мела-б не вялікае практычнае значэньне. Бяручы пад увагу спэцыфічную сытуацыю на падсавецкіх тэрыторыях, дзеля таго каб гэты нагляд быў дастаткова эфэктоўным, патрэбная была-б ня толькі камісыя ЗН, што ўрадавала-б у Менску ды ў найлепшым выпадку ў акруговых цэнтрах Беларусі, але мусілі-б быць прадстаўнікі ЗН даслоўна ўва усіх пунктах галасаваньня й столькі-ж перакладчыкаў.

У мамэнт развязаньня нацыянальнае праблемы падсавецкіх народаў-паводля расейскае канцэпцыі практычна мусіла-б спачатку заіснаваць незалежная Расія і залежныя ад яе, калі ужо дзеля такту не гаварыць — паняволеныя — нерасейскія народы, якія ў умовах гэтае залежнасьці шляхам народнага галасаваньня пастанавілі-б аб сваім будучым лёсе, дык, зразумела, што, ня гледзячы на ўсякія слоўныя запэўненьні расейцаў, як і нагляд за плебісцытам ворганаў ЗН, палажэньне расейскага й нерасейскіх народаў было-б няроўнае, а ў сувязі з гэтым і няроўныя шансы на выніки галасаваньня.

Мы ў прынцыпе ня супраць таго, каб беларускі народ выказаў сваю волю аб тым, ці ён хоча жыць у сваей незалежнай дзяржаве, ня зьвязанай ніякімі дзяржаўнымі сувязямі зь іншымі народамі, ці увайсьці ў фэдэрацыйную сувязь з народамі іншымі, ня выключаючы й расейскага. Але аб гэтым беларускі народ можа пастанаўляць не ў умовах залежнасьці, але толькі й выключна, як раўнапраўны партнэр, як незалежная дзяржава. Спачатку незалежнасьць і поўнае аддзяленьне ад Расеі, а тады агульнанароднае волявыяўленьне аб тым, з кім і ў ступені захоча беларускі народ увайсьці ў тыя ці іншыя дзяржаўныя сувязі. Толькі такое можа быць разьвязаньне пастаўленай ініцыятарамі СОНР-у праблемы.

2. Але гэта яшчэ далёка ня ўсё, што давала-б расейцаму прывільяванае становішча ў запрапанаваным імі народным галасаваньні на нерасейскіх тэрыторыях.

Згодна дэклярацыяў нацыянальным пытаньні пяці расейскіх патрыяў — ініцыятараў СОНР-у права удзелу у народным галасаваньні мелі-б усе жыхары, што ў мамэнт галасаваньня будуць пражываць на дадзенай тэрыторыі, як і ўсе нацыяналыныя стораны будуць мець поўную свабоду агітацыі. Тэарэтычна нічога гэтаму закінуць нельга, але калі ходзіць аб падсавецкія нерасейскія тэрыторыі, дык ізноў-жа гэтае спэцыфічнае палажэньне, створанае насільлем Сталінскага рэжыму, ставіць іх у далёка горшае палажэньне за расейцаў.

Гэтак, прыклад, БССР, якая налічвала ў 1939 г. 10,525,511 жыхароў (так як не абыймала тады й не абыймае цяпер усіх беларускіх этнаграфічных земляў), на працягу звыш трыццаці год бальшавіцкага тэрору страціла звыш трох мільёнаў найбольш нацыянальна актыўнага беларускага насельніцтва, якое прымусова было высланае ў канцэнтрацыйныя лягеры Сібіру, на «вольнае» пасяленьне, а значная ягоная часьць фізычна зьнішчаная. За ўвесь гэты час адбылося жорсткае фізычнае вынішчэньне даслоўна усей беларускай нацыянальнай інтэлегенцыі. На месца знішчаных або гэткім спосабам ізаляваных беларусаў на Беларусі былі насланыя чужынцы, перадусім расейцы, якія сяньня адыгрываюць вядучую й кіраўнічую ролю на Беларусі й павялічваюць урадавы, палітычны й адміністрацыйны апарат. Вось-жа ў мамэнт такога галасаваньня увесь гэты, насланы дзеля русыфікатарскіх мэтаў элемэнт ня толькі будзе галасаваць супраць нацыянальных інтарэсаў беларускага народу, але й адыграе выдатную ролю на карысьць расейцаў у акцыі агітацыйнай. Пасьля вынішчэньня беларускай нацыянальнай інтэлігенцыі роля гэтага элемэнту ў народным галасаваньні магла-б аказацца вырашальнай, тым больш, што ў палітычнай пляцформе СОНР-у сказана выразна, што дачыненьні да гэтых людзей — сяньняшніх прыгнятальнікаў будзе праводзіцца палітыка — «недапушчэньня пасьля паваленьня дыктатуры палітыкі помсты».

Пры гэтым нельга выпускаць з поля нашае увагі яшчэ аднэй магчымасьці, якая практычна магла-б мець месца. Нятолькі пасланыя бальшавікамі на Беларусь расейцы адыгралі-б вядучую ролю ў працэсе народнага галасаваньня, але й успамаглі-б іх у вялікай ступені тысячы расейскіх эміграантаў, якія падчас скрынінгаў у ДП лягерах ня месца свайго паходжаньня дзеля зразумелых прычынаў падавалі заходнюю Беларусь, хоць самі пхаодзяць з Тамбоўскай ці Куйбышаўскай акругаў. Нічога не стаяла-б расейскім палітычным дзейнікам на эміграцыі выслаць іх на Беларусь, бо-ж адпаведныя «дакумэнты» іхнага паходжаньня зь Беларусі яны маюць, а даказаць на месцы, што гэта злоўжываньне, пры бальшавіцкіх перасоўках насельніцтва на Беларусі ня было-б ніякае магчымасьці.

Такім чынам бальшавіцкі рэжым пры помачы сваіх антыбеларускіх русыфікатарскіх экспэрымэнтаў стварыў такую сытуацыю, якая, у выпадку такога народнага галасаваньня, якое прапануюць нам расейцы, апошнім можа даць нават лёгкую перамогу. Вось у гэтым і крыецца той сакрэт, што усе тыя нерасейскія элемэнты, што выступаюць супраць такой канцэпцыі галасаваньня, зьяўляюцца прадметам войстрых атакаў з расейскага боку й гойна абдароўваюцца імі пагардлівымі эпітэтамі «самостійніков», «сепаратістов», націонал-шовіністов» і «фашістов». Затое ўсе тыя, што на расейскую ?—?-?—? канкрэтна згаджаюцца, уважаюцца імі за сапраўдных дэмакратаў, бо такі «дэмакратызм» гарантуе захаваньне «единаой й неделимой».

З гэтых разважаньняў можна зрабіць два важныя вывады: адзін у дачыненьні да расейскіх ініцыятараў СОНР-у й тых палітычных колаў Захаду, якія гэткай канцэпцыі СОНР-у патрабуюць і заманьваюць у яго нацыянальныя прадстаўніцтвы нерасейскіх народаў, а другі — у дачыненьні да нас, беларусаў.

1. Нам прапануюць прыняць расейскую нацыянальную праграму і прыступіць да супрацоўніцтва з расейцамі на базе СОНР-у ў імя дэмакратычных прынцыпаў даказваючы, што народнае волявыяўленьне аб будучай дзяржаўнай структуры нашага народу апіраецца іменна на паняцьцях запраўднага дэмакратызму; нам-жа астаецца толькі адказаць, што грош цана такому дэмакратызму, які хоча абапёрціся на тэй трагічнай сытуацыі на Беларусі, якая была створаная шляхам жорсткага крывавага тэрору бальшавіцкага рэжыму, шляхам нячуваных актаў Сталінскага народаўбіўства.

2. Кожная тая беларуская арганізацыя, кожны той беларус, калі гэткія знойдуцца, што прыймуць запрапанаваную ім расейцамі нацыянальную праграму, усадзяць нож у плечы собскаму беларускам ународу. **Язэп Каранеўскі**

ЯКУБ КОЛАС

НОВАЯ ЗЯМЛЯ

ПАЕМА

III

ЗА СТАЛОМ

— Ну, небажаты, будзем сьнедаць —
Ў людзей садзяцца ўжо абедаць.
Цягні мачанку, маці, зь печы!
За стол, малы, за стол, старэчы! —
Гаворыць дзядзька, сам сядае
І стол абрусам засьцілае.
Паміж дзьвюх лаў пад абразамі
Туліўся стол з двума кастрамі
Аладак грэцкіх, як пампушак,
Ды хлеб бы з зайчыка краюшак.
Міхал з Антосем, як старыя,
Займалі месцы канцавыя,
І іх трымаліся выключна,
Бо тут сядзець ім больш спадручна,
І ў кут старым трудней залезці,
А на пачэсным гэтым месьце
Садзіўся госьць — і то ня кожан;
А як цяпер быў кут парожан,
То там Алесь прымайстраваўся,
Сядзеў на кукішках, гайдаўся,
Цішком шчыкаючыся з братам.
Кастусь сыдзеў між ім і татам;
Ён да яды ня быў так падак,
Бо ўжо намазаўся аладак,
Але сядзеў і мяў аладку
Ды штурхаў бацьку пад лапатку.
Уладзік бы ў дзядзькі збоку . . .
Дзядей, як тых снапкоў на току! —
Сямейка, праўда, не малая:
Чатыбы хлопцы, тры дзяўчаці
Ды дзядзька з бацькам, трэця маці;
І кажын месца сваё мае.
Тымчасам маці даставала
Чыгунчык зь печы, лыжку брала
І верашчаку налівала.
А за сталом на верашчаку
Падгатаўлялі ўжо атаку, —
На гэта хлопцы былі хваты,
Аладкі кроілі ў квадраты
(Хоць геомэтрыі ня зналі)
І на відэльцы іх чаплялі,
Як-бы на тычкі тыя вешкі,
Каб не адстаць, ня мець замешкі
У часе дружнае яды.
Ледзь міска ткнулася сюды,
Дык у яе, як па прыказу,
Відэльцаў з восем лезе зразу.
Гаворка моўкне, сьмех сьціхае:
Цяпер мінуціна другая,
Бо ўсіх займае міска стравы;
Другія моманты, праявы, —
Усе прахукваюць ды студзяць
І верашчаку тую вудзяць
І толькі чаўкаюць губамі
Ды зрэдка скрыгаюць зубамі,
Як-бы на бераг тыя хвалі
У часе ветру наступалі.
Малыя — Гэля, Юзік, Ганна—
Асобна елі пастаянна.
Парадку дзеці ня трымалі.
І іх ніколі ня сьціскалі,
Так, Юзік пальцам поркаў страву
І верашчакай мазаў лаву,
Але тут сёстры сердавалі
І залаб Юзіка цягалі.
Тады іх згода прападала,
Між імі бойка вынікала,
Пускаў тут Юзік лыжку ў дзела;
Ня раз лабаціна трашчэла
Ў сястрычак Гэлі ці Ганулі.
А сёстры Юзіка цягнулі
За вушы з двух бакоў і білі.
Але іх старшыя мірылі, —
На пожар злосьці лілі воду
І замацоўвалі так згоду:
— Ну, пацалуйцеся-ж вы з браткам! —
І ўсё йшло зноў сваім парадкам.
А за сталом маўчком сядзелі.
Там хлопцы гыркацца ня сьмелі,
Бо там падпілуюць табе рогі,
Калі парушыш дысцыпліну,
Ды пад нядобрую часіну:
Дадуць там «лэмбуся» і «квасу»,
Каб ня круціліся бяз часу.
І ледзь калі што вынікала,
То бацька кідаў так, бывала,
На хлопцаў погляд выразліва,
Што тыя ў лаву баязьліва
Траха са страху не ўпаўзалі,
Бо гэты погляд добра зналі.
Там і цяпер, як і заўсюды,
Макалі ўсе з аднэй пасуды
І елі дружна, не драмалі;
Нарэсьце ўсе па скварцы бралі.
Як верашчака ў дно спадала,
То маці есьці пакідала
Ды йшла ў камору па другое,
Яшчэ больш смачнае, ядкое,
І тарабаніла сюды
Для заканчэньня ўжо яды
Тварог, запраўлены сьмятанай,
Нясла зь вялікаю пашанай.
За ёю хлопцы адставалі
І бацьку зь дзядзькам пакідалі
Над верашчакай завіхацца.
Мужчыны бралі па аладцы
І аж пацелі, небаракі.
З аладкі дзядзька рабіў трубку,
Каб лепш здаволіць сваю губку
І больш зачэрпаць верашчакі.
А бацька браў блінцом спавагу,
Бо на Антося меў увагу:
Антось-жа правіў гаспадарку,
Рабіў за двох, на сваім карку
Цягнуў ярэмца земляроба,
Ну, словам, дзядзька наш — асоба!
А пападалася там скварка,
Была між імі ледзь ня сварка:
— Бяры, Антось! — Я намакаўся,
Бяры, брат, ты: ты больш цягаўся,
І спрэчку тым яны канчалі,
Што гэту скварку разразалі.
Другая міска, міска-яма,
Апаражнялася таксама,
І ўжо к канцу таго сьнядання
Хлапцы здаволілі жаданьне,
І ад мужчын яны адсталі.
Павольней сківіцы жавалі,
Крышылі страву як нарокам.
І бацька кідае відэльцы,
Рукою гладзіць па камзэльцы,
На абразы ўскідае вокам
І шэптам хрысьціцца набожна.
Тымасам міска і парожна,
І маці стол ужо прыбрала,
Пасуду, лыжкі паласкала.
А дзядзька сеў курыць на ўслоне.
Злажыўшы шчыльненька далоні,
Міхал сядзеў, не варушыўся
І ў мыслі нейкія ўглыбіўся.
Ды маці зь дзядзькам добра зналі,
Дзе тыя мыслі вандравалі,
Што йх гарнула, што туліла
І дзе было ім гэтак міла.
Даўно ўжо бацька жыў думою

З ЦЫКЛЮ ГОМЕЛЬ І ГОМЕЛЬШЧЫНА

БЕЛАРУСЫЗАЦЫЯ ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

Гомельшчына была далучана да Беларусі у другой палове 1926 г., але толькі к канцу 1927 г. былі зроблены захады да правядзеньня беларусізацыі у новай акрузе. Трэба было, каб нацыянальныя колы ў Менску падрыхтаваліся да гэтага. У той час нацыянальная беларуская работа была ў поўным росквіце. Усе школы працавалі ў роднай мове, выдаваліся газеты, часапісы, выходзіла з друку многа падручнікаў, паказы ў тэатры адбываліся таксама на роднай мове, прычым пьесы ў большасьці насілі самабытны беларускі характар. Інстытут беларускай культуры (Інбелкульт) вёў падрыхтоўку да пераўтварэньня сябе у Беларускую Акадэмію Навук, што і адбылося ўрачыста ў 1928 г. Прэзыдэнтам Акадэміі Навук быў, І. Ігнатоўскі, наркомам асьветы стаў А. Баліцкі. Тагды ўжо можна было бачыць у культурных установах бюсты і партрэты Ф. Скарыны, К. Каліноўскага, а на франтоне беларускага тэатру ў Менску стаялі бюсты Я. Купалы і Я. Коласа.

Ня гледзячы на такую сытуацыю ў Менску добра разумелі, што правядзеньне беларусізацыі ў Гомелі гэта пытаньне сур'ёзнае і складанае, патрабуючае асьцярожнасьці і вытрымкі. К таму часу на Беларусі існавалі чатыры фармальна раўнапраўныя дзяржаўныя мовы: беларуская, расейская, жыдоўская і польская. На гэтых мовах можна было выступаць на сходах, пісаць заявы ўва ўсе ўстановы. Былі нават спэцыяльныя судовыя камеры жыдоўскія і польскія, расейскіх ня было. Апрача беларусізацыі ў рабоце на Гомельшчыне патрэбна было правесьці і гэтыя прынцып раўнапраўнасьці чатырох дзяржаўных моваў. Кіравалі гэтай працай нацыянальныя камісіі на мясцох, а ў Менску была цэнтральная нацыянальная камісія. У некаторых мясцох перастараліся і нарабілі непатрэбных памылак. Так Койданаўскі раён быў аб'яўлены польскім таму толькі, што там некалькі працэнтаў насельніцтва былі каталікі. Адкуль-жа ў 20 кл. ад сталіцы Беларусі паявіліся палякі? У Капыльскім раёне аб'яўлены быў адзін сельскі савет так сама польскім імя Ланцуцкага. Былі ўтвораны таксама жыдоўскія местачковыя: Грозаўскі ў Капыльскім раёне ды ў іншых мясцовасьцях. На Гомельшчыне і асабліва ў самым Гомелі патрабавалася тактоўнасьць і ўдумлівасьць да жыдоўскага насельніцтва, якое складала большую частку жыхарства гораду, за выключэньнем чыгуначнага раёну і акраінаў. Работнікі ў установах, школах, прадпрыемствах вялі працу на расейскай мове, і кіраўнічая вярхушка яўна варожа адносілася да ўсяго беларускага, не мала яна таксама прымірыцца з самым фактам далучэньня амаль цэлай Гомельскай губэрні да Беларусі. Развывітая ўсебаковая прамысловасьць, вялікі самастойны бюджэт, надзвычайна выгадныя шляхі зносін паставілі Гомельскую губэрню ў вадну зь вядучых, гэта была не захалусная якая-небудзь Калуга, ці Разань. Для кіраўнікоў карьерыстых розных установаў трэстаў, кантор гэта было важным непасрэдным доступом у Маскву. Гэты факт асабліва адбіўся на амбіцыі вярхушкі Гомельскай губэрні.

З далучэньнем Гомельшчыны да Беларусі доступ у Маскву закрыўся, усё вырашаў Менск — сталіца Беларусі. Некаторыя зь іх маючы пратэкцыю яшчэ загадзя зьдолелі зь невялікай ахвотай аставіць прыгожы, багаты Гомель і перабраліся ў РСФСР. Аднак у Гомелі яшчэ засталася моцна арганізаваная пачка няпрымірэнцаў далучэньня і ярых праціўнікаў беларусізацыі. Уся вярхушка прафэсіянальнага кіраўніцтва, гарадзкі савет з партыйным кіраўніцтвам знаходзіліся ў варожых руках да беларусізацыі. Першай беларускай ластаўкай у Гомелі быў старшыня акруговага выканаўчага камітэту М., ведамы беларус з Бабруйшчыны. Пры Жлоўшчыне ён падзяліў лёс Рыкава, тагачаснага наркома. Акруговае партыйнае кіраўніцтва баязьліва падыходзіла да правядзеньня беларусізацыі, бо фактычна яно складалася з тых-жа самых заправілаў прафэсыянальных, ды гарадзкіх арганізацыяў. Сакратар партыі студэнт з Рэчыцы быў цесна зьвязаны з працаўнікамі беларускага курсу. Але ён хутка атрымаў «павышэньне» па службе і яго перавялі ў Менск. Яго становішча заняў к вялікаму нездаваленьню некаторых гомельчан беларус. Атмасфэра трохі палепшалася. Моцнай цьвярдыняй расейшчыны была мясцовая газета «Палеская Праўда». Рэдактарам быў шавініст расеец. Створана была такая тэорыя, што газэта гэтая хоць і акруговая, але чытач выключна рабочы, ня прывыкшы яшчэ да беларускай мовы, таму пераход газэты на незначаны час павінна застацца на расейскай мвое. Для вёскі раілі выпісваць зь Менску газэту «Савецкая Беларусь».

Цвёрдую, чыста расейскую пазыцыю, разумеецца не бяз падтрымкі ўплывовых колаў, заняў дырэктар тэатра і кіно гораду нейкі Махапура. Гомельская абывацельшчына лічыла Гомель надзвычайна тэатральным горадам, вялікім знатаком тэатральных імпрэзаў, музыкі, балету. Махапура каб дагадзіць «тэатралам», а галоўнае ўплывовым кікаўнікам, стараўся хоць і за вялікія грошы калі не калі заангажаваць маскоўскіх «знамяніхасьцяў». Так у 1927 г. доўга вазіліся і насіліся з пяўцом маскоўскай опэры Батурыным. Масква праклямавала Батурына, як больш здольнага артыстага з багатым голасам, чым сам Ф. Шаляпін, які быў ня у ласцы савецкай улады. Толькі пасьля смерці Шаляпіна стаў для Масквы вялікім расейскім пяўцом і артыстам. Да рэчы сьпявак Батурын сын настаўніка, па паходжаньню беларус з Магілеўшчыны, удасканальваўся ў Італіі і выступаў у Міланскай опэры. Частай госьцяй у Гомелі была апэрэтачная трупа, пры абавязкавым удзеле ў сваё час зоркі апэрэты артысткі Л. Чарскай. Звычайна-ж у Геомлі кажны сэзон давала паказы драматычная трупа пад кіраўніцтвам Ізольдава. Амаль усе дырэктары азначная частка настаўнікаў сярэдніх школаў гораду былі напрамку расейскага. Ня маючы часта вышэйшай пэдагагічнай асьветы гэтая кіруючая школамі група спрытна скарыстоўвала тагачасную каньюнктуру, паказваючы і афішуючы модныя мэтады вучобы, як мэтад праектаў, Дальтонаў плян. У той час не фігураваў яшчэ толькі гіблы для сур'ёзнай вучобы і вельмі зручны для гультаёў брыгадны мэтад. Усе гэтыя мэтады прыпадпасіліся з наркомасьветы РСФСР із інстытуту выхаваньня і мэтадычнага бюро. Вось яны ў Гомельскіх школах хапаліся за ўсякія эксперымэнты маскоўскіх інстытуцыяў, за гэта іх хвалілі, лічылі наватарамі модных мэтадаў навучаньня. Кар'ерыстыя ўмелі пусьціць пыл у вочы. Паміж сабою дырэктары школаў былі ляяльныя, бо іх зьвязвала адно імкненьне — адцягнуць беларусізацыю на далей. Але больш прадбачлівыя з настаўнікаў адчувалі няміпучасць беларусізацыі школаў, таму яны стараліся перабрацца ў Маскву і ў другія гарады, паказваючы сябе ахвярай новага напрамку ў школах. Рашаючу ролю ў школах адыгрывалі выкладчыкі грамадазнаўства, у большасьці гэта былі скончыўшыя так званую савецка-партыйную школу. Да рэчы такая школа існавала і ў Гомелі. Вось-жа гэтыя выкладчыкі давалі апінію як настаўнікам, так і дырэктарам школаў. Грамадаведы падпарадкаваліся гарадзкому партыйнаму кіраўніцтву, варожа пастаўленаму да беларусізацыі. Пры такім становішчы на кажным кроку ў Гомелі былі толькі перашкоды.

Сьветлым мейсцам на гэтым фоне быў Гомельскі пэдагагічны тэхнікум, дырэктарам якога быў беларус, які хоць і ня сьпяшаўся з беларусізацыяй тэхнікуму, але і не перешкаджаў ёй. Душою тэхнікуму быў заступнік дырэктара І. Гэта быў ведамы сярод беларусаў нацыяналісты, нашанівец які скончыў Дорпацкі ўнівэрсытэт. Ен за кароткі час сваёй працы ў Гомелі усьпеў укамплектаваць тэхнікум настаўнікамі беларусамі з вышэйшай асьветай. Такім быў выкладчык матэматыкі, а іграная жонка выкладала хімію. Высокакваліфікаваная настаўніца Г. выкладала беларускую мову. Відную ролю ў рабоце тэхнікуму адыгрываў загадчык практыкавальнай школы пры тэхнікуме выдатны пэдагог, нацыяналісты, скончыўшы Менскі ўнівэрсытэт, ён быў аб'ектам усялякіх нападаў на розных сходах Гомельскіх настаўнікаў, расейскіх шавіністых. Вытрыманы, энэргічны, гэтыя напады ён у тыя часы

(Заканчэньне на 6 балоне)

У справе Беларуска-Украінска-Казацкай вуніі

(Заканчэньне)

сеньне ўсіх эвэнтуальных гранічных спораў між Украінаю й Беларусьсю ды Украінаю й казацкаю дзяржаваю ў плашчыні мірнага пагадненьня між саюзьнікамі. Бо не пярэчым, што паміма глыбокай і шчырай украінска-беларускай прыязьні ды пры адсутнасьці так беларускіх як і ўкраінскіх імпэрыялістычных імкненьняў, спор за якуюсь прыгранічную паласу пры вызначэньні украінска-беларускай мяжы — можа заіснаваць. Ясна, што нашыя ворагі падкопяць і сьведама разьдзьмухаюць нават эвентуальны спор за адно сяло, каб хоць часткова адвярнуць нашую ўвагу ад аснаўных справаў. Пры існаваньні вуніі, такі спор, само сабой, зразумела, будзе вырашаны мірна насельніцтвам спорнай паласы, якое свабодным галасаваньнем заявіць, у склад каторай зь дзьвюх запрыязьненых дзяржаваў яно жадае ўвайсьці. Яшчэ больш маркантна выявіць сябе гэты плюс пры ўстанаўленьні ўкраінска-казацкай мяжы. Усходняя межы Украіны, абапёртыя на этнаграфічным прынцыпе й волю самога насельніцтва, ніколі не зарысоўваліся гэтак выразна, як заходнія, ці й паўночныя межы. Доўгі працэс калянізацыі й рапуляцыйная палітыка бальшавіцкага рэжыму на акупаваных Масквою тэрыторыях зрабілі ўкраінска-казацкую этнаграфічную граніцу яшчэ больш плыўкай. Вызнаючы за казацкім народам поўнае права на дзяржаўную незалежнасьць, украінцы ня зьбіраюцца захопліваць сілаю якуюнебудзь частку казацкіх земляў і аднача́сна верац, што й казацкі народ не захоча ўваўваць насільля дзеля прылучэньня да казацкай дзяржавы, супраць волі насельніцтва, якіх-небудзь тэрыторыяў, заселеных украінцамі. А ўсё-ж такі — спорныя пытаньні пры ўстанаўленьні ўкраінска-казацкай мяжы заіснуюць. Пры злой волі тут можна-б знайсьці вельмі многа матарыялу для спораў; пры добрай волі, якая ўжо самым фактам дабраволнай гаспадарскай вуніі будзе заманіфэставаная, усе гэтыя спорныя гранічныя пытаньні будуць, як і ў выпадку Беларусі, разьвязаныя мірным шляхам, свабодным выяўленьнем волі насельніцтва дадзенае тэрыторыі.

Гаспадарская вунія, як мы ўжо зазначылі, можа прывесьці й да дзяржаўна-палітычнай вуніі. Ясная справа, што ў гэтым выпадку яшчэ больш, чымсьці ў папярэднім, мусяць быць створаныя й забясьпечаныя перадумовы, якія выключалі-б перапваравньне дружнага супрацоўніцтва народаў — сяброў вуніі на сыстэму вызыску й паняволеньня адным народам іншых. За такія перадумовы мы ўважаем ужо сам шлях паўстаньня вуніі,паменна — цераз пасобныя суверэнныя дзяржавы й у выніку пастановы вольна выбраных парлямантаў дадзеных дзяржаваў, а не апрыёрным тварэньнем «фэдэрацыйнай дзяржавы», у якой уся ўлада наперад перадаецца ў рукі аднаго народу, і толькі ў выпадку тэарэтычна магчымага й практычна немагчымага выкарыстаньня іншымі народамі па[…] ступка задэкляраванага «права на с[…] мавызначэньне» магла-б перадацца [...] іншым. Гэты шлях да вуніі цераз по[…] ную дзяржаўную сувэрэннасьць [...] ўсім партнэрам магчымасьць упэўні[…] перад неспадзеўкамі так пры ўкладан[…] ні праўнай структуры вуніі, як і ў пр[…] цэсе яе існаваньня».

Як бачым, праект дра Мірчука аб б[…] беларуска-украінска-казацкай вуніі зья[…] ляецца вельмі цікавым і глыбака а[…] грунтаваным. Таму было-б вельмі п[…] жаданым, каб беларускія палітыкі в[…] сказаліся на гэтую тэму, тым боль[…] што, як мы зазначылі на пачат[…] праблема гэтая, хаця бязумоўна кар[…] сная й актуальная для ўсіх трох нар[…] дай, была закранутая дагэтуль толь[…] драм Мірчуком.

Што-ж датычыцца нашага пагля[…] на гэтую справу, дык ён можа бы[…] толькі пазытыўны. Гаспадарская к[…] рысьць з такой вуніі палягала-б [...] тым, што ўсе тры дзяржавы ўспомн[…] ных народаў маглі-б сябе ўзаемна д[…] паўняць і паволічыць такім чын[…] сваю эканамічную сілу. Што-ж тычы[…] ца карысьці палітычнай, дык нельга [...] згадзіцца з усімі тымі аргумэнтамі, як[…] прывёў др. Мірчук у зацытаваных а[…] рыўках ягонага артыкулу.

Вітаючы праект дра Мірчука й зг[…] джаючыся зь ягонай аргумэнтацыя[…] нельга не адзначыць, што беларуск[…] канцэпцыя будучых міждзяржаўны[…] сувязяў гэтых абмяжавацца ніяк [...] можа. Апрача цеснай сувязі й супр[…] цоўніцтва з Украінай і Казакіяй, г[…] палітычнае палажэньне Беларусі выма[…] гае ня менш цеснага супрацоўніцтва [...] з Прыбалтыкай, у першую чаргу зь Л[…] тувісамі, зь якімі, да рэчы, лучыць н[…] і нашая слаўная супольная мінуўшчы[…] ня. Беларусь, будучы ў праектаван[…] драм Мірчуком вуніі, зьяўляецца на[…] далей высунутай на паўночны-захад [...] у кірунку Балтыйскага мора, зь як[…] лучаць яе два важныя водныя шляхі [...] Нёман і Заходняя Дзьвіна. Гаспада[…] ская цяга Беларусі ў кірунку Балты[…] ская мора ёсьць бясспрэчна больша[…] чым ў кірунку Чорнага мора. Д[…] і з гледзішча палітычнага нам выгад[…] быць у цесном саюзе з Прыбалтыйскі[…] дзяржавамі, у першую чаргу зь Лет[…] вай, бо сбодвы народы ў многіх дачы[…] неннях будуць мець супольныя пал[…] тычныя інтарэсы. За адзін з плюсаў г[…] спадарскай вуніі др. Мірчук уважа[…] магчымасьць унікненьня гранічных спо[…] раў пры вызначаньні дзяржаўных м[…] жаў паміж Беларусяй і Украінай [...] Украінай і Казакіяй. Вось-жа тады [...] тэты мамэнт прамаўляе яшчэ больш [...] патрэбу такой вуніі паміж Беларусс[…] і Летувай, спор за Вільно зь якой бя[…] спрэчна будзе вайстрэйшы, чымсь[…] спор за Палесьсе з Украінаю.

Паддзержываючы тады праект д[…] Мірчука аб стварэньні беларуска-укра[…] інска-казацкай вуніі, мы павінны ра[…] належна з гэтым імкнуцца, каб далуч[…] лася да яе й Прыбалтыка.

Ст. Крушыніч[…]

IV

НА ПЕРШАЙ ГАСПАДАРЦЫ

— То як-жа быць? — спытаў Антоні: —
Давай, брат, думаць хоць сяго́ньня
Ці так ці сяк, каб даць параду
І к аднаму прыйсьці ўжо ладу
Раз назаўсёды, аканчальна.
Вядома, служба-рэч гадальна,
А ў гэтым пекле і тым болей:
Ня пэўна жыць пад панскай воляй.
Але з чаго пачаць, мой браце,
Бо невялікае багацьце?
І як ты знойдзеш канцы тыя,
Калі кішэні ў нас пустыя?
— Ну, ты заглядваеш далёка,
Дык трохі хібіць тваё вока —
Вось гэта раз; а падругое —
У нас ужо ёсьць сёе-тое:
Ну, плац, зямлі на чверць надзела;
Лічы пад тысчу якіх сьмела.
А там зямельны банк паможа,
Быка, карову прадамо . . .
Чаго палохацца? дармо!
Абы ахвоту меў, нябожа!
А пры жаданні, пры ахвоце
Сам чорт ня страшан у балоце!
Сказаў Міхал на словы брата,
Сказаў рашуча і заўзята.
А маці слухае маўкліва,
Аб чымся думае тужліва;
Сказаць штосьць хоча й уздыхае,
Штосьць за язык яе трымае.
— Вось як пачнеш так разважаньне,
Агоркне ўсё табе дазваньня, —
Нарэшце маці ня ўтрывала: —
Таго няма, другога мала;
А як жывеш ды не гадаеш,
То й ліха тога не зьзнаеш . . .
Так . . . хоць зямлі сваё нямнога,
Але ўсё-ж лепей, як нічога.
А збудзь яе — пачуеш страту,
Бо дзе паставіш тую хату,
Калі няшчасьце напаткае,
Бо гэта служба ўжо такая?
А там, за сьветам, на чужыне
Ніхто цябе, ой, ня прыхіне!
Ня хваціш голаю рукою,
Ня пэўна ўсё й невядома,
Дык больш пільнуйцеся вы дома!
— Ну, вось кабеціна дзіўная! —
Міхал на жонку нападае: —
Ці-ж мы зямлю сваю збываем?
Мы на рахункі прыкідаем.
Ды што, скажы, ну хоць-бы й пляц?
Падумаць выстраіш палац!
Па часе будзе і развага,
Калі ў лоб стукне табе шляга!
— Вядома, бацькаўшчыны шкода, —
Сказаў Антось у тоне згоды: —
Але-ж і трэба меркавацца
І аднаго чаго трымацца;
І ня чужым, а сваім вокам
Агледзіць трэба ненарокам,
Як мае быць, Заблоньне тое;
А можа выйдзе што якое.
Рабіць тут трэба адно слова.
Ня то, што-цу-луп! — і гатова.
Бо гэта справа — ня пустая;
Людзкі-ж язык касьцей ня мае.
Я так-бы раіў: выбраць час
І агледзець усё зараз,
А там сама пакажа справа,
Ці варта шуму ўся аблава,
Бо мо ваўкі ўсе пасхадзілі.
На тым яны і парашылі.
Я тут спыню апаваданьне,
Каб значны крок ступіць назад,
Зрабіць уважлівы агляд
Пэўчын імкненьня, парываньня
На новым грунце сесьці стала,
І чым жыла душа Міхала.
А поруч з гэтым мімаходам
Жыццё мінулае кранўць
І ў цёмны кут яго зірнуць,
Дзе пад халодным яго лёдам
На злоліхім яго прыгодам
Крыніцы сьвежыя цякуць.
Міхал . . . вы лепш спытайце самі
Пра палясоўшчыка Міхала:
Яго ўся воласьць наша знала,
Ён быў вядомы між панамі!
Ды што паны?! сам князь Антоні,
Я памятаю, як сяго́ньня,
Ні раз з Міхалам меў размову
І знаў-жа службу лясьнікову!
Ён ведаў, як свае пяць пальцаў,
Пу, да мала ўсіх Мікалаўцаў.
Патрава здарыцца, пакража, —
Як бачыш, вызнае, дакажа
І дойдзе ўжо да галубочка,
Як-бы па нітцы да клубочка.
Дык і ня дзіва, што Міхала
У нас любілі вельмі мала.
Міхал сам гэта чуў і ведаў.
Дык што ты зробіш? Бо з прадзедаў
Было-вялося і вядзецца.
І ўсё ўпустую люд таўчэцца;
Ды будзе час паразумнее —
Таўкне пад самае карэньня . . .
І вось што, братцы, дзіўна ў сьвеце,
Вы толькі добра паглядзеце:
Той чалавек, што першы, збоку,
Ужо без таго ня ступіць кроку,
Каб ня ткнуць пальцам на другога,
Як на заклятага, ліхога, —
Ён тое самае ўчыніе,
За што другога бэсьціць-лае,
Як толькі скуру яго ўзьдзене
Ці ледзь кранецца яго кія —
Такім яшчэ ваўком завые,
І дзе ён добрасьць толькі дзене?
На што вада, але і тая
Ня ўсюды роўны нораў мае:
Спакойна ў ямах і заторах,
Але капае дол у горах
І страшна пеніцца, бушуе,
І грунт камяньні там сьвідрує.
А сіла ў тым, на мой пагляд,
Які выконваеш загад.
Міхал, як толькі ажаніўся,
Тады-ж ад бацькі аддзяліўся,
Бо стала цесна. З тэй прычыны
Хадзіў на сплаў ён, на віціны,
Разоў са два схадзіў у Прусы —
Куды ня трапяць беларусы?
Але абрыдла гэта справа
І адвярнуўся ён ад сплаву;
Пайшоў на службу таўкануцца,
Бо дома негдзе разгарнуцца.
Наўперад ён праз час каторы
Быў пры падлоўчым на каморы.
Стары лясьнічы пасваёму
Цаніў Міхала, як служаку:
Ганяў усюды небараку,
Як-бы скаціну тую нему.
Ня раз на жалабы Міхала
Лясьнічы так казаў бывала:
— Што-ж? Добры конь і цягне дужа! —
І ня пускаў Міахала з гужа.
Міхал яму рабочых ставіў
І сенакосы яго правіў,
І догляд меў за панскім стадкам,
А службу нёс сваім парадкам,
Бо што ты зробіш тут? Старайся.
Ў другое месца перабраўся —
Яму уважыў пан лясьнічы.
І сеў Міхал у страшнай дзічы,
Дзе лес адзін, хмызьняк ды поле
Ды ветру посьвісты на волі.

IN PRINCIPIO ERAT VERBUM

Калі ў 1946 годзе на спавітую сырой. ліпкай імглой зямлю «хмурнага Альбіёну», пачалі зьяжджацца першыя беларусы — рэч зразумелая — ніхто там аб іх нічога ня чуў, ня ведаў, не цікавіўся. Ды і многія ізь іх самі, апранутыя ў ангельскі «батэльдрэсы», упрыгожаны польскімі знакамі і адзнакамі, крыжамі і мадалямі, разцярушаныя па розных аддзелах «крэсовай» ці «карпацкай» дывізыяў — не заўсёды былі нацыянальна сведамымі, а яшчэ менш мелі якіх небудзь палітычных імкненьняў.

Прышлі яны сюды вялікай і акружнай дарогай: Ад Нёману, Вільлі, Прыпяці ці Дзвіны, праз турмы, лагеры, сібірскія пасёлкі, цераз Узбэкістан, Ірак, Іран, Палестыну, Ліван, Эгіпт, Італію, — прышлі пад чужым сьцягам, чужой камандай, шляхамі цярпеньня, змаганьня, трыумфаў і перамог, якія не былі запісаны на прыход беларускай справы. Але ня можна на пяць узікаў чужога мундзіра наглуха і назаўсёды зашпіліць беларускую душу, а чароўныя краявіды Усходу ці Італіі ані на хвіліну не засланілі перад іх вачэй вобліку роднага краю. У шуме узбэцкіх урюкаў, пэрскіх чынар, ліванскіх кедраў, палестынскіх кіпарысаў ці італьянскіх тафалёў чуўся шопат нашых бяроз, гоман хвояў. Тігр і Эўфрат, Левант і Ніль, Тыбр і Адрыятык даносілі ў душу водгукі разьліўнога Нёмана, «сьветлай» Дзьвіны. Другія прышлі, можа кароткай, але ня менш цяжкай і слаўнай дарогай. Гэта былі жаўнеры з Краёвай Самаахове, ці зь нямецкіх рабочых лагераў.

І тут на ангельскай зямлі, калі зьлягчэлі путы ваеннай дысцыпліны і палянізацыі, адны і другія сустрэліся, пазнаваліся і адшукваліся. Адны разказвалі пра жуду савецкіх лагероў, пра цяжкія баі Кассіна, Анконы ці Балёніі. Другія несьлі успамін магутнага нацыянальнага зрыву на бацькаўшчыне, жорсткіх змаганьняў краёвай Самааховы з варожымі сіламі, якія зьмянілі наш край на Дзікое поле, легенды рагуляўцаў...

Грунт быў гатовы — патрэба было зярна слова.

Калі-бы можна было тут ужыць біблійнага: «на пачатку было слова», трэба сказаць, што гэта слова было у праф. Грышкевіча.

Яшчэ у Італіі групка актыўных людзей з а. др. Сіповічам і праф. Грышкевічам разпачала нацыянальную работу, якая палягала на вышукоўваньню і навязаваньні кантактаў з разцярушанымі па розных польскіх аддзелах беларусамі. З узгляду на магчымасьць рэпрэсыяў збоку польскіх вайсковых уладаў, работа гэта была тайная, марудная і тым самым, не магла даць вялікіх вынікаў. Толькі пасьля пераезду 2 корпусу ў Ангельшчыну, дзе перастала пагражаць юрысдыкцыя польскіх вайсковых дзейнікаў, палітычная і грамадзкая праца беларускага актыву, магла стацца яўнай і набраць размаху. Ня можна не схіліць галавы перад заслугай піянераў беларускага руху у В. Брытаніі, якія разпачыналі работу ў цяжкіх абставінах, без якіх-колечы сродкаў манародаў. Паступова арганізацыйнае тэрыяльных і надзеі на помач скуль небудзь. Адзіным маторам іх дзеяньня было безкампрамісовае адданьне справе і вера ў патрыятычны дух беларускага грамадзянства. І яны ў гэтым не ашукаліся. А праца была цяжкая, марудная, часам — безнадзейная. Ня можна без зварушаньня ўспомніць першых прыгатаваўчых працаў да зарганізаваньня ЗБВБ. — Калі з адлеглых абозаў з'яжджаліся ў Лёндан сябры актыву — блудзячы у лябірынтах падземак, чуць не рукамі разгортваючы брудныя занавескі асенняй імглы, сходзіліся ў якімсь прыватным пакойчыку і там седзючы где хто мог: на сале, столку, ложку, ці проста на падлозі — абгаварывалі справы арганізацыі, праекты на будучыню.

Група беларусураў у Лёндане

Найбольшыя труднасьці спраўляў недахоп якогась прыпынку, бо праца у прыватных памешканьнях часамі была зусім не магчымай. І тады паўстала думка куплі уласнага, беларускага дому. Думка — здавалася-б шалёная і не магчымая да зрэалізаваньня. Але будучыня паказала, што моцная воля і здольнасьці да ахвяраў у імя ідэі, могуць тварыць рэчы на пагляд немагчымыя. Дарогай ахвяр, бэзпрацэнтовых і бэзтэрміновых пазык сабралася патрэбная сума і ужо у восень 1948. купля беларускага дому у Лёндане сталася фактам.

Факт гэты, хаця быў вялікім асягненьнем, аднак-жа не развязаў труднасьцяў, але яшчэ іх павялічыў, бо дом трэба было умэбляваць, утрымаць, дбаць аб сплаты рэнт і пазыкаў. Зноўжа трэба было ахвяр нешматлікай яшчэ тады кучкі сяброў. І ніхто не адмовіўся, ніхто ня быў нячулы на заклік.

Сёньне адміністрацыя Б. Д. у Лёндане можа сьмела глядзець у будучыню.

Адначасова з заснаваньнем ЗБВБ. пачалося выдаваньне часопісу «На Шляху», а так сама арганізацыйных бюлетэняў. Поруч з працай грамадзкай ішла работа палітычная, якая дала так сама імпануючыя вынікі. Беларусы уключыліся ў русло міжнароднай палітычнай работы і ня толькі бралі у ёй актыўны удзел, але нераз і надавалі тон, сумелі зьвярнуць на сябе увагу палітычных, культурных і грамадзкіх дзеячоў іншых жыцьцё разьвівалася, поўсталі іншія арганізацыі як «Згуртаваньне Беларускіх Камбатантаў», «Беларуская Акадэміцкая Абеднаньне», «Саюз Журналістаў» і іншыя. На правінцыі паўставалі аддзелы ЗБВБ і З.Б.К. Легалізацыя ЗБВБ, дала ліцэнцыі на стварэньне прадпрыемстваў і тады паўсталі бюро высылкі пачак, дэнтыстычная лябараторыя і фатаграфічнае студыё.

Раскол, які паўстаў сярод беларусаў на эміграцыі, зрабіў шкоды, але работы не спыніў, бо яна ўжо набрала стыхійнага дынамізму.

У кастрычніку 1951 г. беларусы купілі другі дом у Брадфорд. — Яшчэ адно вялікае асягненьне — рачаісны доказ ахвярнасьці, дынамікі і прадпрыімчывасьці беларускага грамадзянства ў Ангельшчыне. Адначасова з поступам і разьвіцьцем грамадзкай работы, стабілізавалася і прыватнае жыцьцё. Што раз часьцей даведваемся, што той, альбо другі, купіў сабе дамок у Лёндане ці на правінцыі, залажыў якоесь прадпрыемства. Аднака-ж, насупраць пэсымістычным прадбачаньням, ён не прапаў да грамадзкай справы і далей бярэ у ей ахвярны і актыўны удзел. Пагоня за фунтам не спыніла яго патрыятызму, а з за сьцен свайго дому ён чутка прыслухоўваецца да патрэб грамады і на ніякі заклік да працы ці ахвяры не астаецца глухім і нячулым. А ўжо і няма мовы аб якімсь вынарадаўленьні ці асыміляцыі.

Калі з пэрспэктывы толькі пяці гадоў глядзім на асягненьні беларусаў у Ангельшчыне, няможам не захопіцца. На пачатку была толькі вера і добрая воля адзінак, — цяпер там вялікая, моцная, засобная грамада, з вялікім стажам і імпануючымі асягненьнямі.

Анадай я гутарыў з адным беларускім дзеячом з за другога боку бареры. Між іншым ён мне сказаў: «Вы бээнэраўцы маеце асягненьні, дынаміку але і адзін вялікі мінус: вы ідзіце ўперад, здабываеце, але на абсаджваеце тылоў за сабой.»

Вось-жа беларускае грамадзянства ў Ангельшчыне ня толькі дынамічна ідзе ўперад, здабывае, але і салідна абсаджвае гэныя «тылы» — што камар носа ня ўточыць.

Вялікім болям ёсьць адплыў людзей у іншые краіны. Калі пару гадоў таму, выяжджаючага на станцыю праводзіла вялікая таўпа, то апошнімі часамі яна моцна прарадзілася, але тыя, што астаюцца, са здвоенай энэргіяй і ахвярнасьцяй становяцца на яго мейсца і цягнуць плыт цяжкай і адказнай працы.

Найбольшы пэсыміст, прыглянуўшыся бліжэй і ацаніўшы асягненьні беларусаў у Ангельшчыне, ня можа не набраць веры у нашы здольнасьці, ахвярнасьць, магчымасьці. — Веры у беларускі народ...

Мюнхэн, 21. 12. 1951.

Падарожны

Зварот Рады БНР да Задзіночаных Нацыяу

Згодна пастановы 6-й Сэсыі Б. Н. Р. была высланая на імя прэзыдэнта гэнэральнае асамблеі З. Н., якая цяпер адбываецца у Парыжу, тэлеграма наступнага зьместу.

ТЭЛЕГРАМА

Яго Эксцэленцыі Прэзыдэнту Гэнэральнай Асамблеі ААН ў Парыжу.

Ваша Эксцэленцыя,

6-я Сэсыя Рады Беларускае Народнае Рэспублікі на сваім наседжаньні 11 сьнежня г.г. пастанавіла зьвярнуцца да Вас з просьбай паставіць пытаньне перад Гэнэральнай Асамблеяй ААН, аб зарганізаваньні Міжнароднай Камісыі дзеля разгледжаньня справы аб Гэнэсыдызму ў БССР, які савецкія улады практыкуюць няўпынна ў Беларусі і ў насьледку чаго ужо вынішчана больш 2-х мільёнаў беларускага насельніцтва, з аднае прычыны, што яны зьяўляліся беларускімі патрыётамі.

Эгзыльны Урад Беларускай Народнай Рэспублікі мае у сваім разпараджэньні нязьбітыя на гэта дакумэнтальня доказы, якія Вам могуць быць прадстаўлены ў кожную хвіліну.

6-а Сэсыя Рады Б.Н.Р. верыць, што Ваша Эксцэленцыя і ўсе прадстаўнікі цывілізаванага сьвету Гэнэральнай Асамблеі ААН не застануцца обыякімі да нашай просьбы, уступіцца ў абарону Беласкага Народу.

Мікола Абрамчык

Прэзыдэнт
Рады Беларускае Народнае Рэспублікі
Нью-Ёрк.

Яго Праасьвяшчэнства у Брысбэйне

У днях 30. лістапада, 1. і 2. сьнежня сёлета Яго Праасьвяшчэнства Архіяпіскап Сяргей адведаў Брысбэйн.

Зусім каротка перад прыездам Яго Праасьвяшчэнства у Брісбэйн, Урад З.Б.В. быў павядомлены аб гэтых адведзінах, бо ўсяго за два дні. Таму не было магчымасьці наладзіць шырокага спатканьня Дастайнаму Госьцю беларусамі, пражываючымі у Брісбэйн і аколіцах.

Аднак і за гэты кароткі час, удалося урачыста спаткаць Галаву Беларускай Аўтокефальнай Праваслаўнай Царквы. У суботу Яго Праасьвяшчэнства пайфармаваў Урад З.Б.В. аб душпастарскай працы Б.А.П.Ц. і заслухаў інфармацыі старшыні З.Б.В. у Аўстраліі Сп. Даната Яцкевіча, аб жыцьі і працы гэтай арганізацыі у Аўстраліі. У нядзелю у памешчаньні З.Б.В. была адслужана урачыстая Божая служба за памыснасьць Беларускага Народу і за спор у працы Прэзыдэнта і Рады Б.Н.Р. Пасьля Божае Службы, было наладжана скромнае прыняцьце.

Яго Праасьвяшчэнству была урачыста уручана Кніжка Беларускага Эмігранта.

У гэтых урачыстасьцях ўзялі ўдзел апрача беларусаў прадстаўнікі мяйсцовых украінскіх арганізацыяў.

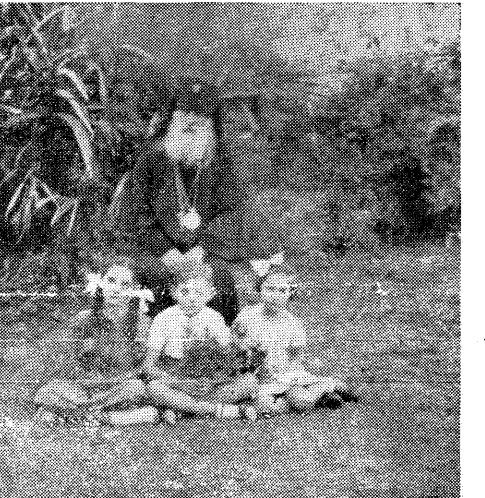
Беларусы Брісбэйн спадзяюцца, што Яго Праасьвяшчэнства яшчэ раз патурбуецца і адведае іх, бо ў адбытых урачыстасьцях з незалежных ад беларусаў прычынаў прынялі удзел не ўсе беларусы.

Прысутны

Выстаўка ў Бэрліне

У вадказ на савецкі берлінскі «сьветавы зьезд моладзі» 1951 году Саюз Вольнае Прэсы Цэнтральнае і Усходняе Еўропы, Прыбалтыкі і Балканаў плянуе ў гэтым годзе ўладзіць у Бэрліне выстаўку, мэтай якой будзе паказаць запраўдныя аднюсіны ў дзяржавах за зялезнай заслонай.

У гэтай разьясьняльнай акцыі, апрача прадстаўнікоў эгзыльнае прэсы трынаццаці нацыянальсьцяў, маюць узяць удзел нямецкія, а таксама й іншыя замежныя арганізацыі і асабістасьці.

Яго Праасьвяшчэнства
Архіяпіскап СЯРГЕЙ
сярод беларускіх дзяцей у Брысбэйне

Было зямелькі там валока,
Дзе можна-б моцна і глыбока
Пусьціць карэньні ў грунт, абжыцца —
Было над чым разварушыцца.
Але бязгнойная, пустая
Зямлі валока была тая,
Дзе рос сівец ды пырнік густа
І дзе спакойна каля куста
Ляжаў шарак, бо там ніколі
Саха зямлі не баразьніла.
Было маркотна і ня міла
У тым пустым, зьдзічэлым полі.
  Міхал наехаў бяз нічога.
І вось жыві тут, разжывайся,
Хоць сам у соху запрагайся,
Ўпрагай і жонку на падмогу
З трыма малымі хлапчукамі.
Але стаў цьвёрдымі нагамі
Міхал на гэты грунт няплодны.
— Ня плач: ня будзем тут галодны;
Бог дасьць, сяго-таго прыдбаем,
Дабра якога дачакаем, —
Так развважаў ён сваю жонку: —
Жывым ня кінешся ў палонку!
Зямлі — зірні — як скінуць вокам.
За гаспадарку ненарокам
Міхал на новым месцы ўзяўся;
Каня, кароўку расстараўся,
Завёў сьвіней, — дзьве-тры авечкі.
Тымчасам з дому для падмогі,
Саху забраўшы і нарогі,
Антось заложна і цярпліва
Узьняў маргоў са два папару.
І ажывіліся амшары,
Запахла сьвежаю ральлёю,
Як-бы сам Бог тут над зямлёю
Прайшоў і глянуў міласьціва.
Антось заложна і цярпліва
У землю ўкладваў свае сілы.
На божы сьвет, як-бы з магілы,
З зямлі травінкай далікатнай,
Густою шчотачкаю здатна
Выходзяць дробныя зярняткі.
Як у калысаццы дзіцятка,
Калі ўжо трошкі акрыяе,
Сваю галоўку падыймае
І навакол глядзіць зьдзіўлёна, —
Так гэта збожайка зялёна
Да сонца цягнецца лісткамі,
Бы к матцы дзіцятка рукамі.
Тымчасам хлопцы падрасталі,
Старэйшым дома памагалі.
Прайшоў гадок, мінуў другі,
Ў касьбу запахлі мурагі.
На полі ветла самавіта
У рад стаялі копкі жыта,
Так аздабляючы загоны.
А у гародзе мак чырвоны,
Раскрыўшы гожыя лісточкі,
Зь іх ткаў прыўдалыя вяночкі
Вакол галоўкі маладзенькай,
Такой прыгожай, зяляненькай.
  І часта ў добрую пагоду
Ідзе Міхал дамоў з абходу,
І хоць чуваць, што ныюць ногі,
Але зварочвае з дарогі
І робіць крок, бо як стрымацца,
Каб не зайсьці палюбавацца
І ярыною і жытамі?
Ідзе, а ветрык з каласкамі
Вядзе прыемную размову
І цешыць душу лясьнікову.
Міхал падыйдзе і прыстане,
І лаву жыцейка агляне
Ды возьме ў пальцы асьцярожна
Яшчэ нясьпелы і парожны
Ён колас жытні і паглядзіць,
Рукою лёганька пагладзіць,
Нібы сынка свайго малога,
І ў сэрцы дзякаваў ён Богу.
У тым кутку, глухім і дзікім,
Стараньнем длядзькавым вялікім
І цяжкай працай земляроба
Набыта розная надоба;
Ўсё зацьвіло, загаманіла,
Бы жыватворчая тут сіла
Ад сну прыроду абудзіла.
Гумно паўнела з кожным годам,
І багацеў хлявец прыплодам,
І грош стаё лішні завадзіцца,
Было што есьці, чым акрыцца,
І быў парадак, лад у хаце.
Ўжо з тым кутком зжылася маці,
Даўно прывыкла к адзіноце;
А цэлы рад збаноў на плоце
Казаў аб тым, што гаспадыня
Была ўжо ў моцнай каляіне
І што яе, таксама, справа
Вялася добра і рухава,
Бо тут збаны ня так стаялі:
Яны за тое ўжо казалі,
Што малака было даволі.
Ў пастаўніку, пры самым полі,
Свіньня, як хворая, стаяла,
Хоць гэтай хворасьці ня знала,
Яе такая ўжо натура:
Стагнаць і лыч трымаць панура,
Як-бы ёй цяжка жыць на сьвеце.
А парасяткі, яе дзеці,
Ўсяму дзівілісь несканчона,
Бо надта рохкалі зьдзіўлёна.
Другі гурток другой жывёлы,
Дзесятак кур, пявун вясёлы,
Каля платоў чарвей шукалі:
Кватуха голасна кватала,
А кураняткі чарадою
Паслушна ўсёды йшлі за ёю.
Тут кажна рэч аб тым казала,
Што маладая гаспадарка
Ішла ўпярод пасьпешна, шпарка,
І большы круг яна займала.
  Часамі хмурнаю вясною
Цяплом павеке, цішынёю,
І хмарок сівыя фальбоны
Падуць, апусьцяцца на ніц,
І неба яснага абрус
Зірне скрозь цяжкія заслоны.
І дзень тужлівы, засмучоны
Аздобіць сонцаў агняпіс,
І ўсё вакол павесялее
На момант сьцішыцца, замлее,
На ўсё адбітак ляжа згоды,
І нікнуць подыхі нягоды;
Зямельцы неба усьміхнецца.
Глядзіш-тады табе здаецца,
Што холад згінуў назаўсёды.
  Але ці-ж так? Эх, негадана
Вятруга ўсходзіцца паганы.
І даль палёў маркотна стане,
Жалобы цень яна апране,
І ўсё нек смутна пазірае,
Чагось нядобрага чакае.
Так і ў жыцьці: бягуць часіны,
Ліхія, добрыя хвіліны,
Адна зьмяняецца другою.
Ня ўсьпеў Міхал з сваёй сям'ёю
І пяць гадкоў спазнаць спакою,
Як сталі чуткі пачувацца —
Лясьнічы сам даваў намёткі —
Праз час ня вельмі так далёкі
Ў другі куток перабірацца.
І гэта вестка ўсіх смуціла,
Рабіць ахвоту ўсім адбіла:
Рабі, працуй, кладзі ты сілу
У гэты дол чужы, пастылы
І горкім потам аблівайся,
Зрабіў парадак-выбірайся
Ды йзноў ідзі адсюль у госьці...
Эх, вы, паны! Эх, ягамосьці...

Беларусызацыя Гомельшчыны

(Заканчэньне)

лёгка адкідаў. Пасьля ўжо ў пэрыяд лютай барацьбы зь беларускім нацыяналізмам заступнік дырэктара І. быў арыштаваны. У турме ў Сібіры закончыла сваё жыцьцё настаўніца Г..а загадчык практыкавальнай школы пры тэхнікуме прымушаны быў аставіць пэдагагічную працу і застацца рахункаводам глухога саўгасу. Далейшы лёс ягоны няведамы. У раёнах справа выглядала куды лепш. Там як у школах, так і ў установах у бальшыні працавалі беларусы, якія ахвотна перайходзілі на беларускую мову.

Надзвычайна лёгка прынялі беларусізацыю школы ў раёнах. Гэта тлумачыцца прыхільнасьцю насельніцтва да факту далучэньня акругі да Беларусі. Значную ролю адыйгралі настаўнікі, асабліва пачатковых школаў, большасьць іх была беларусы, прычым частка іх перад пачаткам навучальнага году праслухала курсы, праграма якіх мела моцны ўхіл у бок беларусізацыі. Як мы адзначалі раней, у большасьці раёнаў яшчэ да далучэньня акругі існавалі ўжо беларускія школы, адчыненыя клопатамі наркомасьветы БССР. Вось гэтыя школы і былі апораю беларусізацыі. Невялікія цяжкасьці выклікала Рэчыца, але больш тактычнага характару. Справа ў тым, што ў Рэчыцы была моцная група настаўнікаў, вопытных старых пэдагогаў з вышэйшай асьветай. Гэта ня былі замкнутыя ў сабе настаўнікі, а былыя і досыць актыўныя грамадзкія дзеячы. Яшчэ да рэвалюцыі іх падабраў і аб'яднаў інспэктар народных школаў Рэчыцкага раёну Ф. Лукашэвіч, здольны настаўнік, добры прамоўца, энэргічны грамадзкі дзеяч лібэральнага напрамку. Другою важною фігураю быў настаўнік Пячкуроў, актыўны грамадзкі дзеяч часоў лютаўскай рэвалюцыі, некалькі разоў арыштоўваўся. Да гэтай групы прымыкаў выкладчык матэматыкі Махнач. Будучы інспэктарам гарадзкога вучылішча у г. Ігумені, яшчэ ў 1905 годзе, ён быў зьняты з гэтай працы за адказ устаць, калі нейкі урапатрыёт на грамадзкім банкеце падняў тост у чэсьць цара Мікалая II. На іх арыентаваліся яшчэ два дырэктары школаў другой ступені. Гэтая група ня шкодзіла беларусізацыі, а можа, каб да таго часу жыў яшчэ іх арганізатар — Ф. Лукашэвіч, падтрымлівала-б мерапрыемствы па беларусізацыі, бо ўсёж такі Лукашэвіч і Махнач былі беларусамі, выхаванцамі Віленскага настаўніцкага інстытуту. Паколькі гэтыя настаўнікі былі ў Рэчыцы ўплывовымі, то была неабходнасьць, каб яны самі праз нейкі час пераканаліся аб неабходнасьці пераводу школаў на беларускую мову. Праўда тады Махнач на сабе адчуў зыгзагі савецкай нацыянальнай палітыкі. На адным сходзе настаўнікаў загадчыца жыдоўскай сямігодкі выступіла на жыдоўскай мове. Пасьля яе выступленьня Махнач выступіў і запатрабаваў: «чтобы выступающие говорили на общепонятном русском языке». Махначу ягонае выступленьне дорага каштавала: яго зьнялі з працы, пазбавілі пэнсыі і ў цяганіне прайшло больш году, пакуль ён дабіўся аб прыняцьці яго ўзноў на пасаду. Склад вучняў Рэчыцкіх школаў ня быў так зрусыфікаваны, як у Гомелі, бо большасьць вучняў была беларусамі.

Другім пўнктам быў Добруш. Настаўнікі ў большасьці былі з Добрускага насельніцтва і адбівалі яго настрой. Так сама, як і рабочыя, яны лічылі, што «Добруш для Добрушан», не жадалі ніякіх пераменаў у рабоце школаў, спачатку праціваліся прызначэньню новых настаўнікаў, пераводу выкладаньня на бел-мову. Але усё гэтае ня мела сур'ёзнага грунту, таму і не пацягнула цяжкасьцяў. На працу ў Добруш былі падабраны сур'ёзныя кваліфікаваныя настаўнікі, скончыўшыя Менскі ўнівэрсытэт, якія хутка здабылі аўтарытэт сярод настаўнікаў, вучняў і насельніцтва.

Для правядзеньня работы [illegible] мець у раёнах школьных інспэктароў беларусаў, укамплектаваць беларусамі вакантныя пасады дырэктароў і настаўнікаў школаў і выкладчыкаў беларускай мовы, як і забясьпечыць дастатковай колькасьцю падручнікаў на беларускай мове. У першым годзе ў Гомелі інспэктарскі склад і дырэктары засталіся амаль бяз зьменаў. За тое было падабрана некалькі моцных выкладчыкаў беларускай мовы. У Рэчыцу інспэктарам быў прызначаны скончыўшы Менскі ўнівэрсытэт беларус із Случчыны-Малібожка. На вялікі жаль гэты малады настаўнік быў заўчасна ўнесены сухотамі ў магілу, на другім годзе свае працы. Так сама падабраныя былі інспэктары ў раёнах. Дырэктарамі школаў ў чатырох раёнах далі згоду пераехаць кваліфікаваныя пэдагогі із Случчыны. Для выкладаньня беларускай мовы і другіх дысцыплінаў зь Менску была выслана група скончыўшых унівэрсытэт і Менскі пэдагагічны тэхнікум, які насіў яшчэ тады слаўнае імя Усевалада Ігнатоўскага.

Маладыя настаўнікі вельмі ахвотна прынялі накіраваньне ў Гомельшчыну. Для іх была цікавая новая акруга, яны шчыра і ахвярна хацелі аддаць сваю маладую энэргію на карысьць нацыянальнай справы. Асабліва прыемна было бачыць маладых настаўнікаў зь Менскага тэхнікуму, гэтай сапраўднай беларускай кузьні, зь якой выходзілі нацыянальна сьведамыя настаўніцкія кадры. У тэхнікуме ў той час вітаў не толькі дух Я. Лесіка, але і яго асабістасьць. Лепшыя настаўнікі былі выкладчыкамі тэхнікуму.

Для працы ў школе ў ліку скончыўшых тэхнікум быў накіраваны і малады пясьняр Паўлюк Трус і паэтка Эдзі Агняцьвет. Пасьля розных меркаваньняў іх абаіх накіравалі на працу ў газэту «Палеская Праўда». Думалася, што для беларускай справы яны там будуць больш карыснымі.

Некалькі слоў аб сьветлай памяці П. Труса. Адкрыты сінявокі твар, заўсёды прыемная ўсьмешка, мяккі і мілы да ўсіх, зь кім ён меў справу, працу, якое небудзь дачыненьне, шчуплы і невялікі ростам, у вышыванай беларускімі узорамі кашулі і падпяразаны доўгім, шырокім слуцкім поясам. Дзелячыся сваімі думкамі, ужо будучы на працы ў газэце, ён надзвычайна перажываў, што ня можа паскорыць тэмпаў пераводу газэты на беларускую мову. П. Трусу было цяжка працаваць, абкружаным непрыхільнымі людзьмі, сустракаючы на кожным кроку перашкоды, інтрыганства, імкненьне выштурхнуць з газэтнай працы гэтага шчырага энтузіяста. Такія абставіны бязумоўна адмоўна адбіваліся на ягоным настроі і творчасьці. Па складзе сваёй натуры П. Трус ня мог даць рашучага атпору антыбеларускім праявам ў газэце. Гэта быў паэта, ціхі, шчыры паслухмянец сваёй музы. Куды больш канкрэтнай была Эдзі Агняцьвет. На жаль яна з пачатку сваей працы вызначылася як паэтка афіцыйнага курсу. Нацыянальнага ні ў яе творах, ні ў працы ў газэце ня было і не магло быць.

Прадпасылкамі для пасьпяховай беларусізацыі магла-б быць добра арганізаваная тэатральная справа у горадзе. Моцнай сілай быў першы беларускі тэатр у Менску. Але пры добрым і таленавітым артыстычным складзе (Крыловіч, Ржэцкая, Крыліцкі, Славамірскі, Грыгоніс, Ждановіч і інш.) тэатр быў цяжкі на пераезды з грамоздкай дэкарацыяй, рэквізытамі. Дырэктары мяняліся часта і падбор іх быў не зусім удачным. За тры гады толькі раз наведаў Гомель беларускі тэатр. Возьмем такі выпадак. Адбываўся зьезд саветаў Гомельшчыны. Звычайна так павялося, што пры такіх урачыстасьцях дэлегатам даваліся тэатральныя паказы, добра іх кармілі, вазілі, магчыма гэта рабілася з мэтай адцягнуць іх увагу ад усялякіх дыскусыяў. Патрэбна была беларуская трупа. Значыць капрысы першага тэатру, быў запрошаны тэатр У. Галубка.

Атрымаўшы тэлеграму-запрасіны, Галубок проста з паказу [illegible] раз [illegible] з трупай, дэкарацыяй, рэквізытамі быў ужо ў Гомелі, а вечарам уся трупа была ўжо гатова даць паказ у будынку цырку. Паказ прайшоў з вялікім посьпехам. Артысты выконвалі свае ролі з натхненьнем. Сам У. Галубок у цудоўнай нацыянальнай вопратцы з адкрытым вясёлым тварам, з прыемнай усьмешкай выступ[illegible] музыкальным трыё. Пад музыку [illegible] трупа выконвала беларускія песьні і скокі. Выклікам і авацыям ня было канца. Асаблівую шчырую [illegible] да У. Галубка і яго трупы паказалі дэпутаты сяляне з раёнаў і рабочыя чыгуначнікі. [illegible] з газэты «Палеская Праўда» не пасаромеліся і [illegible] стараліся папсаваць уражаньне ад добра выкананага нацыянальнага паказу. Пасьля двух паказаў надрукавана была ў газэце грубая і нетактоўная зацемка аб паказах. [illegible]

[illegible] П. Труса [illegible] куды ён [illegible] каб правесьці беларусізацыю. [illegible] Галубок з сваею трупаю быў у некалькі разоў кампэнсаваны за прыкрасьць, якую зрабіла газэта «Палеская Праўда». Пасьля паказаў дэпутатам, чыгуначнікі запрасілі трупу, каб яна дала некалькі паказаў у рабочым клюбе. Паказы Галубка былі для трупы поўным трыумфам. Вялізарная тэатральная заля была битком набітая. [illegible] не хапала. Сам Галубок быў надзвычайна задаволены, усьміхаўся і казаў: «для трупы і мяне асабіста [illegible] ацэна паказаў, песьняў, музыкі і скокаў гэта задаваленьне беларускіх сялян і рабочых, якое нясе наша трупа». Яно і праўда.

Так праводзілася беларусізацыя Гомельшчыны на працягу амаль трох першых гадоў пасьля далучэньня акругі да Беларусі. Гэты пэрыяд работы параўнальна быў спрыяючым. Правядзеньне беларусізацыі і іншых відаў нацыянальнай працы апіралася на моцную і аўтарытэтную падтрымку з боку яшчэ не разьбітых у той час нацыянальных колаў Менску. У васнаўным быў беларус і зваваны дзяржаўны апарат. Уведзена выкладаньне беларускай мовы ў школах і іншых культурных установах. Школы былі дастаткова забясьпечаны беларускімі падручнікамі. Галоўная задача — уліць як найбольш беларускіх культурных сілаў у пэдагагічны склад школаў — была таксама выканана. Захавалася таксама раўнапраўнасьць чатырох дзяржаўных моваў у Гомельшчыне: беларускай, жыдоўскай, польскай і расейскай. Насельніцтва было забясьпечанае школаю з выкладаньнем у роднай мове, пры абавязкавым выкладаньні беларускай мовы як асобнай дысцыпліны. Між іншым жыдоўскае насельніцтва, асабліва інтэлігенцыя прыкладала ўсе стараньні, каб зьмясьціць сваіх дзяцей не ў жыдоўскіх школах, а ў беларускіх або ў расейскіх. Трэба думаць, што ў гэтым выпадку адыгрываў ролю практычны бок.

Вытычныя пункты беларусізацыі на Гомельшчыне былі выкананыя. Аднак ужо у першай палове 1930 году небасхіл нацыянальнай працы на Беларусі спачатку далёка і няясна пачаў асьвятляцца нядобрымі зарніцамі. Усё часьцей афіцыйна і неафіцыйна сталі ўжывацца тэрміны «нацдэмаўшчына, нацдэм». Гэтыя сымптомы былі ўжо заўважаны пасьля таго, як застрэліўся на допыту ў ГПУ Усевалад Ігнатоўскі. У палове 1930 году былі арыштаваныя Народны Камісар Зямляробства Прышчэпаў і яго заступнік Алесь Адамовіч, зьняты з працы і хутка арышатваны нарком асьветы А. Баліцкі, некалькі працаўнікоў наркомасьветы, у тым ліку Дыла, стары беларускі культурны дзеяч, ды шмат іншых. Пачаўся першы этап разгрому нацыянальных беларускіх кадраў. Гэтыя падзеі не маглі адмоўна не адбіцца на далейшай працы ў Гомельшчыне. Пад усякімі прычынамі, спачатку замаскаванымі, частка беларускіх работнікаў была пераведзена з Гомелю ў іншыя мясцовасьці. Больш актыўна, а часта нават і нагла пачалі выступаць і дзеіць вялікадзяржаўныя расейскія шавіністыя. Беларускія работнікі былі ўзятыя пад моцны кантроль. Аднак ня гледзячы на трагічную для Беларусі зьмену курсу, на ахвяры, праведзеную працу па беларусізацыі не ўдалося НКВД зьнішчыць і заглушыць на Гомельшчыне. Гомельшчына ўзмоцніўшы сваю нацыянальную сьведамасьць была, ёсьць і на далей будзе моцнай беларускай цьвярдынай на рубяжы з Усходам.

Васіль Будзімер

ВЫСТАЎКА БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў АЎСТРАЛІІ

На просьбу Іміграцыйнага Міністэрства і пад яго кіраўніцтвам і апекаю, эмігранты — былыя Д.П., а тут г.зв. «Нова Аўстралійцы» наладзілі выстаўку сваіх ручных работ і народнага мастацтва. У выстаўцы прынялі удзел і мы беларусы. Быў зарганізаваны нашымі супольнымі сіламі наш маленькі, але ўзапраўды прыгожы аддзел, які належна рэпрэзэнтаваў наша народнае мастацтва — працу рук беларускай жанчыны, нашы арганізацыі, на выстаўку з'явяцца іх прадстаўнікі і будуць апекавацца і інфармаваць аб нашай Бацькаўшчыне Аўстралійцаў, якія тысячамі ішлі на выстаўку. Нашы «прыяцелі» — расейцы не «замедлілі» і адразу прыняліся «апекавацца» нашым аддзелам. Выстаўка пабываўшы у Кэмбэры і Сыднэй прыехала у Брісбэйн, сталіцу штату Квінсленд. З.Б.В. адразу выслала свайго прадстаўніка на выстаўку у асобе Старшыні

Цэнтральная часьць беларускай выстаўкі ў Аўстраліі

Д. Яцкевіча. Сп. Яцкевіч ад першага дня працы выстаўкі працаваў там і годна інфармаваў Аўстралійцаў аб Беларусі. Беларускі аддзел карыстаўся адным з найбольшых посьпехаў. Гэта не падабалася нашым суседзям, а асабліва палякам, расейцам і летувісу (бо наша Пагоня была прыгажэйшай за летувіскую), а іншым таму, што наш аддзел карыстаўся большым посьпехам чым іх, быў ён прыгажэйшым і займаў адно з першых мейсц на выстаўцы. Нашы «прыяцелі» пастанавілі усунуць з выстаўкі Сп. Яцкевіча і гэта ім удалося, бо сумелі угаварыць і кіраўніку выстаўкі і ў мяйсцовым іміграцыйным аддзеле, што Сп. Яцкевіч займаецца «палітыкай». 17. сакавіка 1951 г. кіраўнік выстаўкі забараніў працаваць нашаму прадстаўніку на выстаўцы і падаў прычыну, што ён «палітыкуе». Уцешыліся «прыяцелі» расейцы і палякі і ўзноў хацелі «апекавацца «малодшым братам сваім «белорусом», а з радасьці ад перамогі закляскалі ў ладошкі. Але кароткаю была іх радасьць на гэты раз. Бо З.БВ. тэлеграмай злажыла пратэст супраць здзеку над нашым аддзелам і нашай нацыянальнасьцяй на рукі Міністра іміграцыі і даслоўна за тры гадзіны наш прадстаўнік Сп. Яцкевіч быў уведзен на залю выстаўкі і публічна перапрошаны. Цяпер Аўстралійцы зразумелі што «нешта ня так», як гэта гаварылі ім нашыя «прыяцелі» і былі надта ветлівымі і нават самі клапаціліся за наш аддзел, а нашаму прадстаўніку прышлося пачуць ня мала камплемэнтаў. З.Б.В. старалася дастаць мейсца для нашага прадстаўніка, аднак гэта ужо было немагчыма і спозьнена, тады Сп. Яцкевіч перадаў апеку над нашым аддзелам Спадарству Дэнысенкам, украінцам, гэтым самым адсоўваючы раз на заўсёды расейцаў і палякоў ад нашага аддзелу. У Брісбэйн выстаўку адведалі больш за 15.000 чалавек. І тут адбылося змаганьне за наш аддзел, у якім мы вышлі пераможцамі. Выстаўка па нейкім часе ад'ехала у Мэльбурн, Адэляйду, Пэрт і Тасманію. Выстаўка гэта падарожнічала па Аўстраліі каля 10 месяцаў і закончыла свой аб'езд толькі ў першай палове лістапада 1951 г.

Тут таксама знаходзіліся памяткі нашай дзяржаўнасьці у форме паштовых марак Б.Н.Р Гэта выстаўка аб'ехала ўсе большыя пункты Аўстраліі. Распачала яна свой аб'езд з Кэмбэры, дзе яе урачыста адчыніў аўстралійскі міністар замежных справаў.

Эміграцкія групы прыехаўшыя у Аўстралію у большай колькасьці атрымалі сваіх прадстаўнікоў а меньш лічныя групы такі ня мелі, вось-жа і мы беларусы такога прадстаўніка ня мелі, як і мадзяры, югаславы і іншыя.

Аднак было дамаўлена з міністэрствам, што ў большых пунктах, дзе ёсьць

Належыцца вялікая падзяка Спадару Дэнысенко за яго апеку і працу прыложаную ў нашым аддзеле, якую ён выконаваў ахвотна і сапраўды па брацку.

Пры гэтай нагодзе варта адмеціць — наколькі не выгадны нам наш дасюлешні, накінуты калісьці расейцамі, нацыянальны назоў — беларусы, аб гэтым могуць сьветчыць хоць бы і словы Сп. Дэнысенко, які нам пісаў наступнае: «Ад таго часу, як я пачаў працаваць у Вашым аддзеле, я зауважыў што надпіс: Byelorussia» ўводзіць аўстралійскіх глядачоў у блуд і служыць толькі як прыцэл аружжа пані Мун. На напісе, што вы перадалі мне слова «Byelorussia» было напісано велікімі буквамі. Пад ім маленькімі буквамі — «White Ruthenia». Амаль кожны аўстраліец, які падходзіў да вашага аддзелу дзівіўся і за здзіўленьнем шаптаў «Russia», або: ««White Тады я пачынаю гаварыць цэлыя гістарычныя рэфэраты, ды абясьняць назоў Беларусь». Я стараўся вытлумачыць ім так проста, каб словы мае дайшлі як найглыбей да іх сэрца. Я казаў, што ў Эўропе буквы вымаўляюцца інакш, чымся гэта робяць ангельцы, і таму вынікае цэлае непаразумленьне. Я казаў, што краіна гэта Беларусь нічога супольнага ня мае з Расеяй (іншая мова, культура, гісторыя, нават іншае паходжаньне), аднак паміма гэтага вельмі часта, хоць памылкова, аўстралійцы называлі — «Russia», таму што аўстралійцы не разумеюць, што значыць «Byelo», але ведаючы слова «Russia», якое ў іх зразуменьні азначае Расея, маюць яны ў выніку гэтага цалкавіта фальшывае неадказываючы праўдзе ўяўленьне аб вашай краіне»...

«Каб перашкодзіць у правакацыйнай рабоце аднэй расейцы, я зрабіў новы надпіс, напісаў велікімі літэрамі «White Ruthenia». І ўжо ніхто з гледачоў не пытаў ці гэта белая Расея, а пыталі дзе ляжыць гэта краіна, колькі мае насельніцтва, які час яна была незалежнай дзяржаваю і г.д. і тады я меў поле да напісу гаварыць ім усё, што я знаю аб вашай краіне і народным мастацтве»...

І яшчэ пару слоў аб «прыяцелях»... са слоў Дэнысенко. «Да часу, як Ваш аддзел быў пад «горлівою апекаю» расейцаў і балтаў, яны спэцыяльна прыхоўвалі вашы тканіны, завешваючы іх паспалітымі падушкамі і г.д. Яны зналі, што каб паказаць цэлую красу Вашых слаўных беларускіх тканін, то яны мусілі б са сваімі схавацца, а ў іх у аддзелах былі розныя летувіскія, латыцкія, ды польскія тканіны. Калі я пачаў рэпрэзэнтаваць Ваш адзел, я умесьціў на першым пляне тканіны і падпісаў: «тыпова беларускія тканіны».

Вэтэран

Паведамленьне

Саюз Беларусаў у Бэльгіі паведамляе, што: Агульны Гадавы сход Саюзу Беларусаў у Бэльгіі абдудзецца дня 3-га лютага ў Лювэне, 19 Гоовеч Расе, з наступным парадкам дня:

гадз. 11.
1. Адчыненьне сходу.
2. Выбары Прэзыдыюм.
3. Справаздача Ураду.
4. Дыскусыі надсправаздачамі.
5. Выбары новага Ураду.
6. Плян працы на наступны год.
7. Вольныя прапановы.

Перад сходам а гадз. 9-ай раніцы адбудзецца служба Божая для праваслаўных.